

OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING

MEDENBLICK

OPGERICHT 1962

Inhoud

Pagina

Inhoud	
Voorwoord door Ad Kamma	1
Oprichting en beginjaren van de Oudheidkundige Vereniging "Medenblik" door Ad Dudink	2 - 5
<i>The times they are a-changin'</i> - De zestiger jaren in Medemblik door Sjaak Pronk	6 - 11
Toen en Nu, drieluik van een eeuw aan fotomateriaal door Arnold de Greeuw en Ad Kamma	12 - 21
Religie split eerste Medemblikker tuinbouwveiling door Maarten Timmer	22 - 28
De teloorgang van de Westermolen en haar wederopstanding als Meelmolen De Herder door Jan de Vries en Sjaak Pronk	29 - 38
Jaarverslag 2020 - 2021 door Ton Pronk en Ronald Boekel	39 - 40
Colofon	

Afbeelding voorzijde:

De Kaasmarkt met de toenmalige VVV in het waaggebouw.

De foto is gekozen vanwege het artikel over het ontstaan van de Oudheidkundige Vereniging.

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort / 97.156.

Voorwoord

Dit jaar heeft de Redactiecommissie de 30^e Jaaruitgave van onze vereniging mogen verzorgen. En daarbij heeft zij de werkwerkzaamheden zonder al te veel beperkingen kunnen uitvoeren, aangezien alle beperkingen die met de coronapandemie samenhangen goeddeels werden opgeheven. Laten we hopen dat we in de komende jaren gevrijwaard blijven van allerlei ingrijpende maatregelen.

Onze vereniging bestaat op 30 november 2022 al weer 60 jaar. Deze mijlpaal was voor Ad Dudink reden om in zijn artikel terug te gaan naar het allereerste begin van de vereniging. Aan de hand van het omvangrijke notulenboek weet hij op een boeiende wijze de oprichting van de vereniging te schetsen. Tal van personen zal hij weer bij u in herinnering brengen.

De jaren zestig staan te boek als een roerige periode. Over veel zaken werd anders gedacht en waren aanleiding voor tegengeluiden en veranderingen. Dat die periode ook in Medemblik veel heeft losgemaakt toont Sjaak Pronk aan in zijn bijdrage. Zaken, die we bijna vergeten zijn, worden op een onderhoudende wijze weer voor het voetlicht gebracht.

In de laatste honderd jaar is er ook in Medemblik veel veranderd. Aan de hand van beschikbaar fotomateriaal is in de bijdrage 'Toen en Nu' van Arnold de Greeuw en Ad Kamma een drieluik samengesteld van allerlei plekken in Medemblik. Die drieluik slaat op drie verschillende jaren waarin een bepaalde plek wordt getoond en de veranderingen zichtbaar worden. Deze aanpak levert verrassende beelden op.

Onze gastbijdrage wordt deze keer verzorgd door Maarten Timmer uit Hoorn. Vanwege zijn ervaring als consultant voor de land- en tuinbouw en de vele publicaties van zijn hand over de tuinbouwgeschiedenis mag hij gerust tuinbouwhistoricus genoemd worden. In zijn artikel laat hij zien hoe verschillen in geloofsovertuigingen in de eerste helft van de vorige eeuw voor ingrijpende gebeurtenissen hebben gezorgd. In dit geval verschillende Medemblikker marktverenigingen.

In de volgende bijdrage staan Jan de Vries en Sjaak Pronk stil bij onze bekende molen op de Westerdijk. Het wat trieste einde van de Westermolen wordt beschreven, maar ook haar wederopstanding als Meelmolen De Herder. Mede door de vele details in het verhaal alsmede door de opgenomen foto's is het een interessant en lezenswaardig artikel geworden.

De inhoud van de Jaaruitgave wordt afgesloten met het jaarverslag van het bestuur over 2020 - 2021.

Wij wensen u veel leesplezier.

Namens de redactiecommissie,
Ad Kamma

Oprichting en beginjaren van de Oudheidkundige Vereniging “Medenblik”

Zestig jaar geleden vindt de oprichting plaats van onze historische vereniging. Om een indruk te krijgen van belangrijke onderwerpen uit de tien beginjaren is gekozen voor de notulen in een dik notitieboek (300 blz.). Bestuursvergaderingen en ledenvergaderingen worden daarin uitvoerig beschreven door twee secretarissen.

De oprichting

Het is 30 November 1962. In de Kroniek van Medenblik, die vijftig jaar later verschijnt, leest men: 'De heren ds. W. Hoogendoorn, W.N. Vlaming, W. Kramer en A.J.F. Koelen richten in hotel Het Wapen van Medemblik de Oudheidkundige Vereniging “Medenblik” op. Bij de oprichtingsvergadering zijn dertien personen aanwezig.'

De notulen van deze bijeenkomst geven een indruk van de onderwerpen die de aandacht krijgen. In het algemeen zijn de aanwezigen er voor om een vereniging op te richten en de naam “Medenblik” te gaan voeren. "Het doel is de bevordering van de kennis van het verleden en het heden van Medemblik en omstreken alsmede het behoud van zodanige zaken die historische en esthetische en/of stedenbouwkundige betekenis zijn."

De stemming voor het kiezen van een voorlopig bestuur leverde de volgende namen op: Mevr. W.A. Letschert-Maschaupt, mevr. G. Abels-Wiersema, de heren W.N. Vlaming, G. Kramer en A.J.F. Koelen.

De eerste bestuursvergadering vindt plaats op 14 december 1962.

De bestuursfuncties zijn dan:

Voorzitter: G. Kramer
Secretaris: A.J.F. Koelen
Penningmeester: W.N. Vlaming
Assessor: W.A. Letschert-Maschaupt
Assessor: G. Abels-Wiersema

In de Medembliker Courant zal op 21 december een advertentie geplaatst worden met de vraag of de Medemblikkers interesse hebben om lid te worden van "Medenblik" en stukken af te staan voor de te stichten Oudheidkamer. Tevens zal getracht worden tot uitdrukking te brengen dat de vereniging neutraal is in elk opzicht.

De eerste ledenvergadering wordt gehouden op 17 januari 1963 in Het Wapen van Medemblik. De voorzitter wijst op de groei van het aantal leden van 13 naar 34.

Na de pauze volgt een lezing van burgemeester Letschert over Lord George Murray, de bekende Schotse generaal die in 1760 in Medemblik is overleden.

De Waag als Oudheidkamer

Het Waaggebouw in het centrum van de stad (Kaasmarkt 2) wordt al tijdens de oprichting gekozen voor de inrichting van een Oudheidkamer. De gemeente heeft daarvoor een schenking van f 1500,- gegeven. Bovendien krijgt de vereniging een renteloze lening van f 750,- (terug te betalen in vijf jaar).

Afb. 1: Het Waaggebouw in 1890.

De secretaris zal de burgemeester vragen de armenbus die toebehoort aan de gemeente in bruikleen te willen afstaan voor het bevorderen van giften door bezichtigers. De toegang zal gratis zijn. In de loop van 1963 wordt de Waag ingericht als tentoonstellingsruimte. De voorzitter vertelde dat hij daartoe voor een prikke op een veiling een vitrine en een boekenkast had gekocht. Het gereedmaken voor de opening is een hele klus geweest.

Pas in de bestuursvergadering van 5 juni 1964 komen de plannen voor de opening aan de orde.

Maandag 15 juni om 20.00 uur zal de deur van de Oudheidkamer geopend worden door burgemeester Letschert. Uitgenodigd wordt het hele gemeentestuur en de leden van de vereniging. Een meisje in een West-Fries kostuum zal dan de oude bel luiden. Aan de burgemeester zal een kaas worden aangeboden waarin de sleutel van de deur verborgen is en hij krijgt daartoe een kaasmes om de kaas door te snijden. Na de opening zal witte wijn en jus d'orange met kaas worden geserveerd.

Wat te doen met de Oudheidkamer in het winterseizoen? Het is dan een heel vochtige ruimte en er kan niet gestookt worden. Mevr. Abels stelt daarom de zolder van haar woning (Westerhaven 17) beschikbaar. De stukken, die niet geschonken maar in bruikleen zijn, worden in aparte dozen geborgen.

In 1966 wordt in de ledenvergadering benadrukt dat de verzameling van schenkingen is toegenomen maar dat de huisvesting is verslechterd en dat een restauratie van het gebouw noodzakelijk is. De zolderkamer in kasteel Radboud dient als tijdelijke oplossing. In de navolgende jaren wordt de toestand van het Waaggebouw steeds negatiever beschreven. De wens is dat er een restauratie plaats vindt.

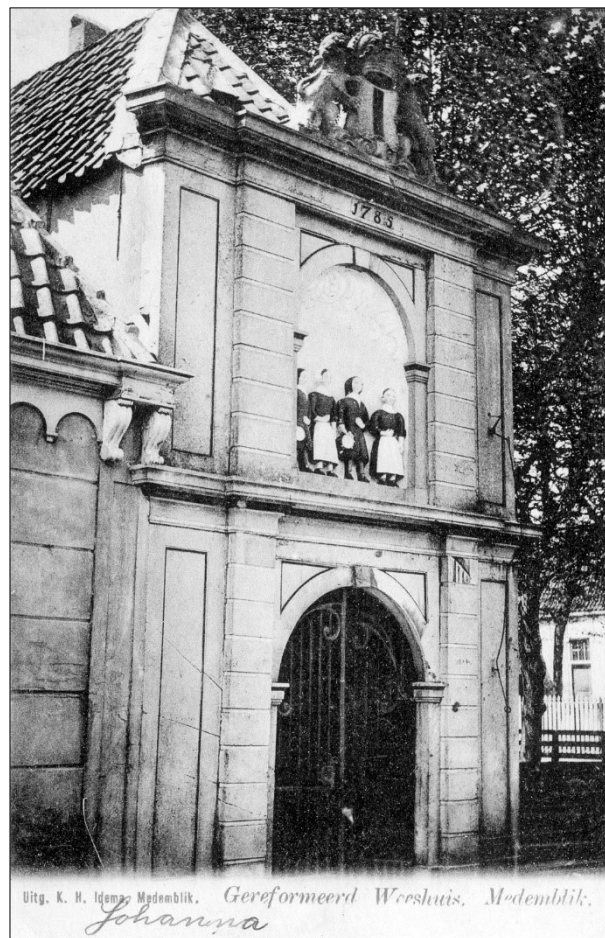
Helaas reageren burgemeester en wethouders niet positief. Het bestuursverzoek zou te veel geld kosten! De gevolgen laten zich raden. In 1972 is de Oudheidkamer in het Waaggebouw verdwenen. In dat jaar besluit de gemeente het pand te verkopen. P. Swart, bloemist aan het Achterom, wordt de nieuwe eigenaar. Pas acht jaar later (13 augustus 1980) is er eindelijk een nieuwe Oudheidkamer op de zolder van het voormalige Weeshuis. Veertien jaar later, op 1 juli 1994, vindt de opening plaats van ons huidige gebouw dat de naam heeft gekregen 'De Vier Weeskinderen'. Burgemeester Hans Smit die de expositieruime opent, acht dit een veel betere behuizing dan de zolder van het Weeshuis. Hij heeft gelijk gekregen!

Schenken

De talrijke schenkingen in de beginjaren krijgen in de notulen van het bestuur veel aandacht. Dat het niet eenvoudig is geweest om in de beginjaren een deel daarvan toegankelijk te maken via een tentoonstelling, leren de problemen van het Waaggebouw.

Gelukkig is de huidige toestand geheel anders geworden. Vele schenkingen van toen zijn nu zichtbaar geworden in het stadsmuseum. Ook dit jaar is er weer een permanente tentoonstelling in het voormalige stadhuis aan de Dam. In de maanden van april tot september zijn vele oude voorwerpen drie dagen (woensdag, zaterdag en zondag) te bewonderen. Ook in ons huidige verenigingsgebouw in de Torenstraat zijn veel opzienbarende schenkingen eveneens zichtbaar.

De vitrines in de benedenverdieping zijn gevuld met een verzameling van veel historische bodemvondsten.

Afb. 2: De Vier Weeskinderen in de Torenstraat (ca. 1902).

Mevrouw Letschert

In 1956 wordt de 32 jarige Henk Letschert burgemeester van Medemblik. Zijn vrouw Wally (Willemine Albertine Maschaupt) heeft veel interesse in de geschiedenis van de oude stad. Als bestuurslid in de beginjaren van onze vereniging speelt ze een belangrijke rol. Ze is dan 38 en wordt al gauw vicevoorzitter. Op 27 april 1964 geeft ze een lezing in de raadzaal van het stadhuis over de geschiedenis van de stad. Helaas is haar bestuursperiode van korte duur. Op 8 juni 1965 is mevrouw Letschert afwezig omdat haar man in Uithoorn burgemeester is geworden. Martien Weel wordt als mogelijke opvolger genoemd. Hij wordt niet gekozen omdat een vrouw de voorkeur krijgt. Mevr. J. Kloosterhof is de opvolgster van Wally.

Secretaris A.J.F. Koelen (1962-1968)

In de beginjaren van de vereniging speelt secretaris Koelen een belangrijke rol. Hij is dan directeur Gemeentewerken en daardoor zeer betrokken bij opgravingen en de historie van gebouwen. Voor de toeristen heeft hij in 1964 een boekje geschreven met als titel "Wandelingen door MEDEMBLIK".

Afb.3: Burgemeester Letschert en zijn vrouw Wally in 1965.

Dit zal verschillende keren herdrukt worden. Hij begint aldus: 'U hebt deze kleine gids gekocht met de bedoeling, iets meer van de goede, oude stad Medemblik te leren kennen. Het is de bedoeling van deze gids U daarbij behulpzaam te zijn en U met het fraaie stadje kennis te doen maken. Bedenk, nieuwsgierige vreemdelingen, dat elk stukje grond van dit oudste Westfriese stadje een historie heeft.'

Afb.4: Omslag van het boekje *Wandelingen door Medemblik* (1964).

Ook het Waaggebouw met als nieuwe bestemming de Oudheidkamer wordt beschreven. De achteruitgang beschrijft Koelen aldus: "Jammer genoeg is het weer gesloten. Het gebouw moet zeer dringend gerestaureerd worden, doch helaas ontbreken ons de geldmiddelen hiervoor."

De laatste notulen van de secretaris gaan over de ledenvergadering in 1968 (23-10).

Op blz. 154 lezen we: "Het moeilijkste punt van de agenda is de bestuursverkiezing. De voorzitter legt uit dat de secretaris nu na 6 jaren de pen wil neerleggen. De secretaris stelt dat hij van mening is dat deze verantwoordelijke taak nu ook eens door een ander moet worden verzorgd en dat hij ook wel eens als gewoon lid wil meedoen. Zijn besluit staat vast."

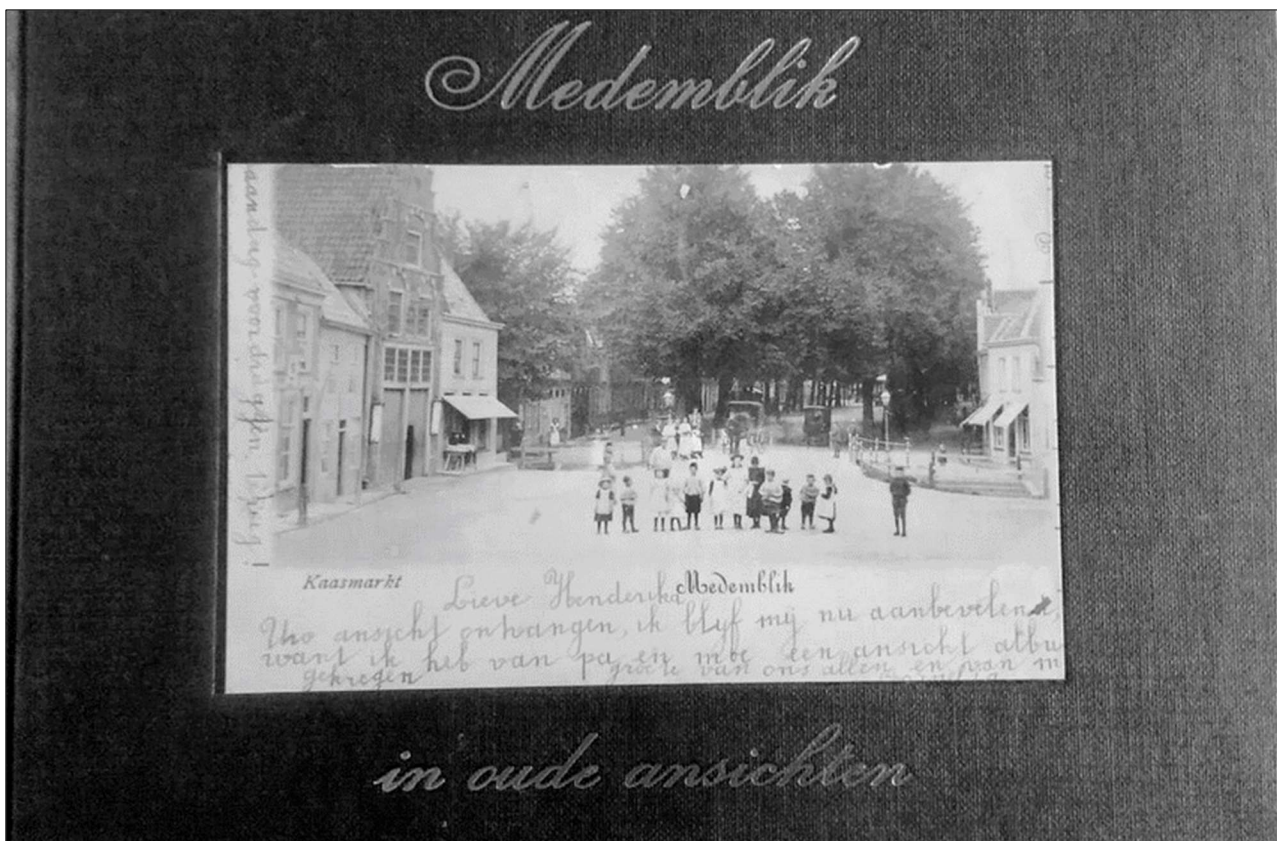
In de bestuursverkiezing wordt de heer F.J. Bakker gekozen als de nieuwe secretaris. Hij zal vele jaren langer notuleren dan zijn voorganger. Pas tijdens de jaarvergadering in 1996 werd met lovende woorden afscheid van hem genomen. De secretaris heeft dan zijn functie 27 jaar vervuld.

Dat de heer Koelen ook als lid van de vereniging zijn stem regelmatig laat horen, lezen we in de notulen van zijn opvolger. Zijn historische interesse komt bijvoorbeeld zichtbaar tot uitdrukking in zijn boekje uit 1969 met als titel *Medemblik in oude ansichten*.

Lustrumviering in 1972

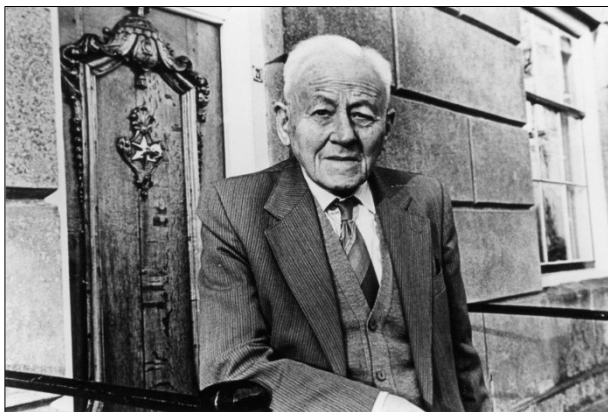
De jaarvergadering in 1972 vindt weer in 't Swarte Woifke plaats. De vereniging heeft dan een flink ledenbestand. "Momenteel 135 leden en 39 gezinsleden. Ja, duidelijk wordt dat een groot gedeelte van de Medemblikkers onze tienjarige vereniging een warm hart toedraagt."

Het herdenkingsfeest zal gevierd worden op 30 november in kasteel Radboud en begint om 20.00 uur. Na binnenkomst krijgen de leden koffie met gebak en een half uur later vertelt de voorzitter een korte geschiedenis. Om 21.00 uur voor de tweede keer koffie en daarna volgt een optreden met Westfriese vertellingen.

Afb.5: Omslag van het boekje *Medemblik in oude ansichten* uit 1969.

Om 22.00 uur een verfrissing en dan een bezichtiging van de tentoonstelling in de Ridderzaal (de inventaris van de Oudheidkamer).

Afb.6: Willem Kramer (ca. 1980).

Tenslotte

Het is 1 december 1987 als Willem Kramer stopt als voorzitter. Ja, 25 jaar heeft hij zijn stem laten horen in vele vergaderingen en lezingen. Hij werd als 87-jarige erelid van het bestuur en is nog zes jaar actief geweest.

Zijn opvolger is Jaap van Leverink. Daarna krijgt Martien Weel de voorzittershamer aangereikt. Beide nieuwe voorzitters zijn al vanaf de beginperiode van de vereniging sprekende leden. Martien Weel (amateur archeoloog) schenkt reeds in 1963 een viertal oude munten. Hij is dan 28 jaar.

In de Jaaruitgave van 2011 worden zowel Jaap als Martien herdacht onder de noemer **In Memoriam!**

Ad Dudink
Medemblik, mei 2022

Geraadpleegde bronnen

J. Zwaan, *Kroniek van Medemblik*, 2012, Idema.
Het eerste *notulenboek* van de OKV "Medemblik" (1962-1972).
P. Swart, *De Waag van Medemblik*, Jaaruitgave 1995, no. 7, Oudheidkundige Vereniging "Medemblik", 9-16.
J.C. van Leverink, *Expositie in De vier Weeskinderen*, Jaaruitgave 1993, no. 5, Oudheidkundige Vereniging "Medemblik", 3.
A.J.F. Koelen, *Medemblik in oude ansichten*, 1969, Europese Bibliotheek.

Herkomst afbeeldingen:

H. de Greeuw, Andijk: 1.

OKV, H. Bouwman: 2.

Beeldbank Westfries Archief Hoorn, foto R. van der Randen: 3a.

Beeldbank Westfries Archief Hoorn, foto R. van der Randen: 3b.

OKV, A.J.F. Koelen: 4.

OKV, A.J.F. Koelen, Europese Bibliotheek – Zaltbommel: 5.

OKV krantenfoto, herkomst onbekend: 6.

The times they are a-changin' - De zestiger jaren in Medemblik

De belangrijkste ontwikkelingen in de zestiger jaren hebben in Medemblik te maken met de economische structuur:

1. de industriële ontwikkeling en daaraan gekoppeld de aanleg van industrieterreinen en de Randweg;

2. de aanleg van jachthavens en daaraan gekoppeld de opkomst van het toerisme.

Maar dat zijn veranderingen waaraan we eerder in deze Jaaruitgaven aandacht hebben besteed. Bovendien gaat het bij de 'zestiger jaren' toch vooral om sociaal-culturele veranderingen.

Sociaal-culturele veranderingen wereldwijd en in Nederland

Bij die culturele veranderingen denken we dan om te beginnen aan de muziek. Via Radio Luxemburg hoorde de jeugd de opzweepende nummers van Elvis Presley, vervolgens de Beatles en de Rolling Stones om maar enkele voorbeelden te noemen. Het was iets wat totaal los stond van de smaak van hun ouders.

Naar het voorbeeld van de nieuwe muzikale helden, gingen jongeren zich ook een eigen uiterlijk aanmeten. Eerst de nozems met hun vetkuiven en meisjes met hun petticoats. Later het 'langharig werkschuw tuig' en vervolgens de hippies. Er ontstond een eigen cultuur met ook eigen kleding.

Die eigen cultuur bracht ook met zich mee dat jongeren zich kritisch gingen opstellen tegenover allerlei bestaande gewoonten en instanties. Er ontstond een streven naar verandering op een breed front. Dit werd op iconische wijze uitgedrukt door Bob Dylan in zijn lied 'The times they are a changin'.

Kerk en huwelijk kwamen bijvoorbeeld onder vuur te liggen. Geloofsafval en ongehuwd samenwonen kwamen op. De kerken probeerden door veranderingen de jongeren aan zich te binden, zoals de jongerenmis bij de katholieken. De jongerenmis was op zich op vrij traditionele liturgische leest geschoeid, het belangrijkste onderscheid was de eigentijdse muzikale omlijsting, waardoor deze mis al vrij snel de aanduiding beatmis kreeg.

De beatmis werd mogelijk gemaakt door belangrijke veranderingen binnen de Katholieke Kerk nadat Paus Johannes XXIII het Tweede Vaticaans Concilie bijeen had geroepen. Dit concilie voert in de jaren 1962-1965 veel vernieuwingen door. De heilige mis zal voortaan worden opgedragen in de volkstaal in plaats van in het Latijn, en de priester zal daarbij met het gezicht naar het kerkvolk gericht staan.

De beatmissen werden vaak geïnitieerd door de kapelaan, die actieve jongeren om zich heen verzamelde: koor, bandleden en bestuur. Band en dirigent stonden met de kapelaan op het altaar en zongen eigentijdse teksten op liedjes uit de hitparade.

Binnen de Gereformeerde Kerk kwamen veranderingen in de vorm van een nieuwe berijming van de psalmen en met strubbelingen de geleidelijke en gedeeltelijke vervanging van het gedragen, aritmische zingen door het vlottere, ritmische zingen van halve noten. En nog wezenlijker, onder druk van hun Jeugdleden kwam toenadering tussen de Hervormde en de Gereformeerde Kerk op gang. Al in de vijftiger jaren werden daartoe voorzichtige pogingen ondernomen. In de jaren zestig kreeg de samenwerking langzaam gestalte.

Een belangrijke factor vormde het initiatief van achttien landelijke predikanten. Na de eerste acties van de Groep van Achttien dreigde de beweging te stikken. Het initiatief werd echter verder opgepakt door de Hervormde Jeugdraad en de Nederlandse Gereformeerde Jeugdraad. In bijna veertig gemeenten zetten zij gespreksgroepen op. Uit de verslagen van deze groepen werd een nota samengesteld met de titel Samen op Weg. Zij wilden binnen tien jaar een kerkfusie. Op hun aandrang besloten de beide betrokken synoden in 1969 zelf de zaak van de hereniging ter hand te nemen.

De vrouwenemancipatie mag hier ook niet onbesproken blijven. Joke Smit publiceert in 1967 het artikel 'Het onbehagen van de vrouw'. Dat is in Nederland de aanzet tot de tweede feministische golf. In 1968 wordt Man-Vrouw-Maatschappij opgericht, gevolgd door de actiegroep Dolle Mina. Er komen vrouwencafés, VOS-cursussen (Vrouwen Oriënteren zich op de Samenleving) en in Middenmeer start in 1975 de eerste Moedermavo van Nederland.

Rock 'n roll en beatmuziek in plaats van bal na in het Sint Pieter of Het Wapen

In Medemblik kregen jongeren in de eerste helft van de jaren zestig nog dansles, bijvoorbeeld via dansschool Peter Verbiest in het Sint Pieter. Dansen vond vaak plaats in de vorm van 'bal na'; na een voorstelling van de toneel- of gymnastiekvereniging bijvoorbeeld. Naderhand kwamen inderdaad de rock 'n roll en beatmuziek op. In Medemblik waren er in De Roemer avonden met bijvoorbeeld Shoreline of de Jets. In Het Wapen traden wel Johnny Kendall & the Heralds op.

Al moet terzijde gezegd worden dat met name Van Rooijen in Wervershoof de Medemblicker jeugd meer trok met optredens van de Cats en bekende Haagse groepen. Maar ook het Sint Pieter maakte de draai met optreden van de Wienekes Rockband, samengesteld uit leden van de familie Wiebering.

Er zijn trouwens nog wel meer Medemblicker beatgroepen opgericht. Enkele van de bekendere noem ik hier. De Rambling Rockets met Peter Bruinsma, Gerard Lakeman en Loek Manshande, opgericht in 1964. DE BELDO's met IJsbrand van Belleghem en Piet van Doorn, opgericht in 1972.

Beatmis met kapelaan Bosma en de Rambling Rockets

In Medemblik herinnert iedere wat oudere (voormalige) katholiek zich kapelaan Bosma. Hij stond bekend als progressief en tekende bijvoorbeeld, als raadsman, geen bezwaar aan uit geestelijk oogpunt ten aanzien van de fusie tussen RK DVO en MFC. Erna van der Lee is secretaris van de Heilige Martinus Parochie Medemblik. Zij vertelt: "Vanuit het Tweede Vaticaans Concilie heeft de Nederlandse Katholieke kerk de beatmis georganiseerd om de jongeren meer te betrekken bij wat het geloof betekent voor hen. Kapelaans, die meestal jong zijn, kregen vaak de opdracht om iets voor de jongeren te doen in de kerk."

Peter Heestermans maakt al sinds lang deel uit van het combo dat het jongerenkoor begeleidt. Hij vertelt, met enkele aanvullingen door Henk Verduin: "Het koor is opgericht in 1968 door kapelaan Bosma met een paar actieve jongeren in de parochie in de leeftijdscategorie 18–22 jaar.

De eerste dirigent van het koor was Eugène Kerckhaert, die al na enkele maanden werd opgevolgd door Bets van Velzen. Snel daarna werd Joop Wiebering dirigent. Hij kon geen noot lezen maar met zijn muzikale gehoor wist hij toch het koor veelal driestemmig te laten zingen. Ik meen dat het eerste jaar de muzikale begeleiding door de familie Wiebering werd verzorgd, waarvan een aantal deel hebben uitgemaakt van de Wienekes Rockband. Bekende nummers die gezongen werden waren: 'Breek de muren af' en 'Toekomst' op de melodie van 'California Dreaming' van The Mamas and the Papas. Ook nummers als 'Let us try' van Robert Long en 'The Leader' van Unit Gloria waren erg populair bij het koor.

Het tweede jaar werd de begeleiding uitgevoerd door de "Rambling Rockets" bestaande uit: Gerard Lakeman op orgel, Peter Bruinsma op gitaar, Piet Wiebering op basgitaar en Loek Manshande op drums.

Doordat deze band in die tijd het erg druk had met feesten en partijen, stopten zij na twee jaar met de beatmissen. De begeleiding werd overgenomen door een zeer jonge band "Racing Devil" genaamd. Door hun naam werden zij destijds door kapelaan Bosma met enige hilariteit aangekondigd voor de eerste beatmis die door hen werd begeleid.

De band bestond uit:

Kees Haakman op orgel,
Peter Heestermans op gitaar en
Jos Moeskops op drums.

Jos was destijds nog maar 15 jaar oud, dus moest het bestuur even door de vingers kijken met hun minimale leeftijdsgrens.

Afb. 1: Jongerenkoor Unciaal (1976).

Na twee jaar stopte ook deze samenwerking en ging alleen Kees Haakman met enkele voor mij onbekende muzikanten door. Inmiddels liep de populariteit van het koor terug en daarmee ook het ledenaantal. In 1974 dreigde het koor opgeheven te moeten worden omdat ook de muzikale begeleiding er mee gestopt was. Weer was het kapelaan Bosma, met een aantal jongeren waaronder Gerard Lakeman en Peter Bruinsma, die het initiatief nam om een ledenactie op touw te zetten.

Alle jongeren vanaf 16 jaar werd middels een huisbezoek gevraagd om lid te worden van het koor. En met succes. Het ledental steeg tot ca. 60 leden. En ook de muzikale begeleiding kwam weer op orde met Gerard Lakeman, Peter Bruinsma en Loek Manshande als oud-leden van de "Rambling Rockets", aangevuld met Peter Heestermans op basgitaar die tot op heden nog steeds deel uitmaakt van het combo.

Na het stoppen van Joop Wiebering als dirigent, kwamen er wel problemen met de muzikale leiding. Enkele pogingen met nieuwe dirigenten mislukten waarna Peter Bruinsma het een tijdlang als inval-dirigent heeft overgenomen. Totdat Dick Opdam de muzikale leiding overnam in 1976.

Tot de dag van vandaag dirigeert hij het koor nog steeds. Na een ledenwerving kwam er nieuw elan en werd het koor meer een jongerenorganisatie. Ben Zeinstra, die de leiding over de organisatiegroep op zich nam, kwam op het idee de organisatie een naam te geven: "Unciaal". Deze naam komt uit de drukkerswereld en is een Romeins lettertype met uitsluitend grote letters, dus de letters zijn gelijk qua grootte. Dit betekent dat de leden van ons koor gelijk zijn.

Bij de muzikale begeleiding kwamen in de loop der jaren steeds kleine wisselingen. Zo hebben Toon Keizer, Jos te Meij en Theo Dekker jarenlang gedrumd en hebben gitaristen Adri Tiben en Edward Kerckhaert deel uitgemaakt van het muzikale combo. Eind jaren '70 werd het orgel vervangen door de piano als begeleidingsinstrument. Na een stroef begin met enkele pianisten, heeft Julia Sijm een aantal jaren het koor begeleid waarna Anneke Brakeboer achter de piano plaats nam. Zij maakt nog steeds deel uit van het combo."

Veranderingen in protestants christelijke kring: Samen op Weg

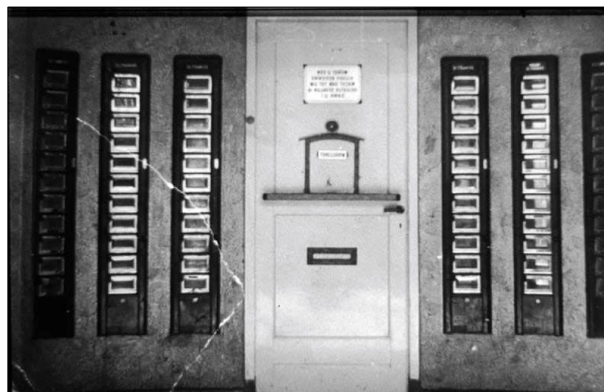
Vanuit het protestantse geloof hebben soortgelijke veranderingen al in de jaren vijftig plaatsgevonden, blijktens gesprekken die ik eerder met Wim en Ina Bakker heb gevoerd en die in Jaaruitgave 2021 zijn opgetekend. Zo is ook in de Gereformeerde Kerk te Medemblik de oorspronkelijke, al lang bestaande, toonzetting (ritmisch zingen) met de nodige strubelingen weer ingevoerd.

Voor de jeugd waren de dogmatische preken moeilijk te begrijpen. Compensatie boden de Zondagschool, de jeugdclub en later de kindernevendienst. Ook de catechisatie lessen werden vernieuwd.

Ook in Medemblik werd de toenadering tussen de Hervormde kerk en de Gereformeerde Kerk ingezet. Hoewel incidenteel al eerder gezamenlijke diensten en bijeenkomsten werden gehouden, werd in 1967 besloten voortaan op tweede feestdagen een gezamenlijke kerkdienst te houden. Uiteindelijk is de samenwerking eind jaren zeventig uitgemond in een overeenkomst tot vorming van een 'Samen-op-Weg-Gemeente'. In april 1985 kreeg dit een vervolg middels de vorming van een federatief verband tussen beide kerken. In de jaren negentig werd als logisch gevolg van dit proces besloten om het kerkgebouw aan de Meerlaan af te stoten. Op het moment van schrijven is een aannemer bezig het om te toveren tot een markante woonruimte, met behoud van elementen als de gebrandschilderde ramen.

Eigen ontmoetingsplekken: (snack-)bars, Praathuis en Utopia

De jeugd zocht ook eigen ontmoetingsplekken. Dat begon met de introductie van de snackbars, die al snel een soort van jeugdhangplekken werden. Eerst de Sico, daarna gevolgd door de automatiek van Co Ruigewaard in de Kruisstraat, Van Belleghem op de Oosterhaven, De Counter van de fa. Fit (sinds 1974) en Harryvon met als eigenaar Niek Groot (genoemd naar zijn kinderen Harry en Yvonne, bron Peter Bos op Facebook).

Afb. 2: Automatiek Ruigewaard (ca. 1960).

Naast de snackbars waren er ook bepaalde cafés favoriet bij de jeugd; suffice kroegen waren uit en nieuwe, op de jeugd gerichte, bars kwamen op: de Bonke Bar, de Cine Bar (geopend door Jan en Door Hoek rond 1970) en de Black&White bar.

In Medemblik is verder het zogeheten Praathuis geweest, dat was opgezet door Piet de Boer in 1969. Piet vertelt erover: "We zijn een nieuwe vereniging begonnen omdat mijn niet-katholieke vriend niet mee naar binnen mocht bij de katholieke jeugdvereniging tuf-tuf in het Sint Pieter.

Maar ook omdat er voor de tieners in Medemblik tussen 14 en 16 jaar geen uitgaansmogelijkheden waren.”

De organisatie bestond naast Piet uit: Arie Bok, Hans Verschoor, Pierre en Fons de Jonge, Theo Neuvel, Netty Wagemakers en Abeline Blokland die als secretaresse optrad. “Binnen twee weken hadden we 211 leden en Peter Hoogendijk van de Turfhoek bedacht de naam ‘USD ofwel United Soul Direction’. Wij organiseerden eerst dansavonden in het Sint Pieter. Wij hebben Destination, Brainstorm, BZN rockformatie zonder Annie Schilder, de Rambling Rockets, Left Side en nog wel meer van dit soort bandjes gehad.” Hans Verschoor voegt eraan toe: “We kwamen in de financiële problemen omdat we nog nooit van BUMA-rechten hadden gehoord en daar dus ook niets aan afdroegen, dat was een ontuchtering.”

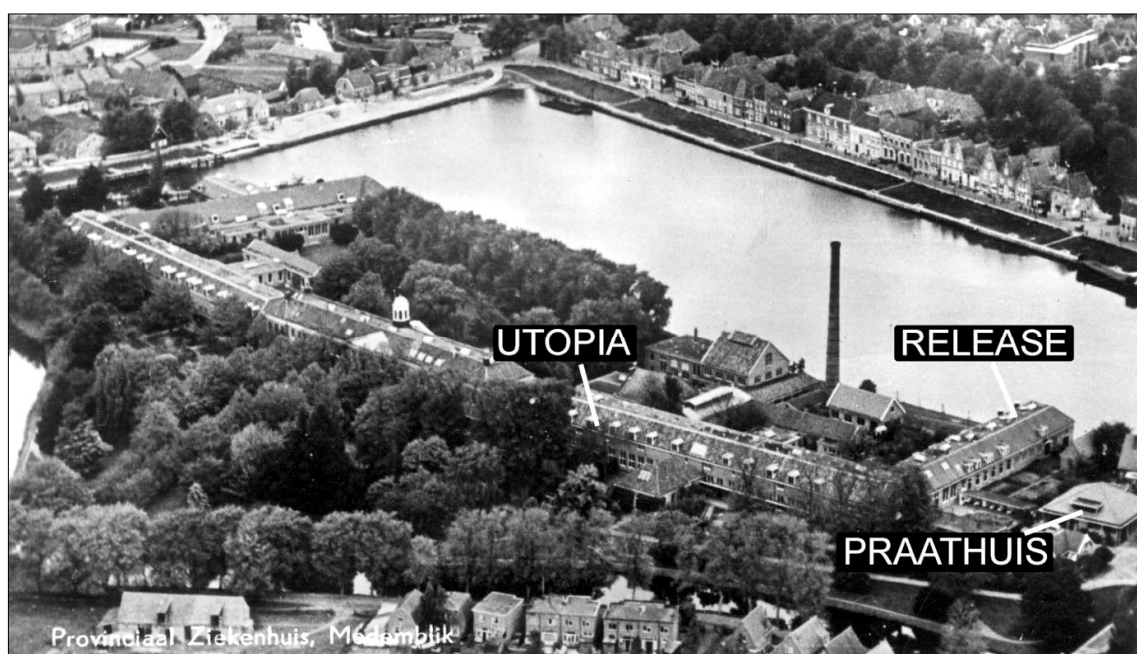
Piet: “Later, door het bemiddelen van Wally Vreijns en wethouder Commandeur, kregen we een ruimte in het voormalige Provinciaal Ziekenhuis (PZ) en dat werd Het Praathuis. Toentertijd was er de Fabeltjeskrant en omdat het zo lang duurde hadden wij het over een fabeltje, je weet hoe traag gemeentes werken, en toen was het er opeens: Het Praathuis”.

Hans vult aan: “Het was gevestigd op de zolder van de oude timmerwerkplaats van het PZ. We hebben met de oprichtingsploeg de zolder ingericht met spullen die overal vandaan kwamen. Er was een barretje met frisdrank en er werd muziek gedraaid. De leden van de oprichtingsploeg werkten in toerbeurt achter de bar en draaiden de muziek. We waren geopend op woensdag- en vrijdagavond en op de zaterdagen en zondagen ‘s middags en ‘s avonds. De optredens vonden plaats in een achterliggend gebouw bij de timmerwerkplaats.”

Het Praathuis had dus financiële problemen. Dat vernamen Cor en Mienke Kolen van Maarten Smoor. Om het gat te dichten zijn ze in 1970 begonnen met Release. Cor en Mienke kwamen uit Zaandam en waren in Medemblik neergestreken door het werk van Cor bij Jongert, wat als voordeel had dat ze een huis konden krijgen. Het was een brave jeugdclub, aldus Cor en Mienke, die op de zaterdagavonden bijeen kwam. Als wat oudere, 21 jaar, buitenstaanders begeleiden ze een groep 16- à 17-jarigen: “Er werden een podiumpje in elkaar gezet en diskjockey wedstrijden georganiseerd. Ook vonden er try-outs plaats van beginnende bandjes, bijvoorbeeld BZN. Voor try-outs hoefden geen BUMA-rechten te worden betaald(!). Verder waren er feesten in het park en optredens van Beat-girls. De naam Release verwees naar de behoefte aan vrijheid van bewegen, dansen, denken en doen. De sfeer was er toen echt naar om dit soort zaken te organiseren”, zegt Mienke.

Hans vertelt verder: “Ook werden er in de vakantie voor de jeugd spelletjesdagen georganiseerd daarvoor werden bij de Jumbo fabriek en de Multimappen fabriek spullen gebieft en opgehaald met de oude Fiat Europa van Piet. Met die spullen kon gebouwd worden of bij regen binnen Release spelletjes gespeeld. Er werden voor de kleinere kinderen op zaterdagochtenden puzzeltochten en vossenjachten gehouden door de stad heen, met over het algemeen best veel enthousiaste deelnemers.”

In 1972 liep het alweer af met het Praathuis en Release. De financiële problemen waren opgelost. De oprichters kregen andere interesses en er waren plannen voor de verbouwing van het PZ. Bovendien gingen de kroegen in Medemblik meer organiseren en er kwamen opbouw- en jeugdwerkers.

Afb.3: Overzichtsfoto PZ met de locaties van de jeugdclubs (ca. 1956).

Er schijnt ook concurrentie tussen de jeugdclubs te zijn geweest. Toen Piet de Boer met Het Praathuis begon, was er ook al een andere jeugdclub (Seahorse) opgericht door Margreet Nieuwboer, van het Zeepaardje, en Ria Bot. Lange tijd was er sprake van enige animositeit tussen de clubs (mededeling Ad Kamma).

Het Praathuis was bekender bij jongeren dan Utopia, aldus Joop Pronk die Utopia samen met zijn neef Jacques en twee anderen heeft opgericht. De naam Utopia verwijst naar het gelijknamige boek van Thomas More over de ideale staat. Het was, aldus Joop, vooral een leukere plek om bijeen te komen dan het café. Joop en Jacques hebben over de oprichting van Utopia een brief geschreven en zijn vervolgens op gesprek geweest bij wethouder Commandeur, die hun plan heeft goedgekeurd. Aan de ruimte moest veel opgeknapt worden. Gerard Dudink heeft daar nog vloerbedekking gelegd van overgebleven stukken. Gerard herinnert zich dat overigens niet en hij kwam er ook niet. "Dat was meer voor de jongeren" zegt hij.

Kennelijk vindt in deze periode ook al een overgang plaats naar de alternatieve scene. Over Utopia vertelt Ente Pronk het volgende: "In het weekend ging ik vaak naar Utopia, een ruimte met een mooie tuin, even verderop het toenmalige terrein van de psychiatrische inrichting. Enkele namen die me zo te binnen schieten zijn Charlie van de Berg (heeft er nog een tijdje gewoond maar ik ben hem verder uit het oog verloren) en de dames Tineke van Eyk en Willy Leeuwerik. We hebben een mooie tijd meegemaakt met Utopia. De ligging was fantastisch: een grote tuin afgedekt met bosschages en een prima plek om te chillen, zoals de tegenwoordige jeugd zou zeggen. Ik was er vaak te vinden".

Ontstaan jongerensoos als uiting van de jongerencultuur

Er bestond al een soos (afkorting van sociëteit, dat is een besloten gezelligheidsvereniging) in Het Wapen. Deze soos had als leden een groep oudere middenstanders, was op sterven na dood (Piet Koomen) en sprak bovendien enkele jongere middenstanders totaal niet aan (Kees Dudink). Daarom besloten Kees, Piet, Arie Bakker, Evert Arends (+) en Peter Blokker (+) in 1972 om een Jongerensoos op te richten.

"De oorspronkelijke gedachte", aldus Kees, "was een vereniging op te richten die zou bestaan uit enthousiaste mensen uit alle rangen en standen, dus jonge mensen bij elkaar brengen die open zouden staan voor andere meningen. Niet alleen middenstanders maar ook leerkrachten, een notaris, ambtenaren, werknemers, werkgevers om zodoende een uitwisseling van gedachten te kunnen krijgen die zou aanzetten tot discussie, begrip voor de andere partij en verbreding van je maatschappijvisie, kortom redelijk idealistisch.

Natuurlijk met de nodige aandacht voor ontspanning." Kees is met Arie avonden bezig geweest met het opstellen van een lijst van gegadigden.

Geachte Heer,

Reeds enige tijd leeft onder een aantal jongeren de gedachte om te komen tot de oprichting van een jongeren-sociëteit.

Om deze oprichting te kunnen realiseren hebben wij een aantal personen een uitnodiging gestuurd. De lijst van de gevraagde personen gaat hierbij.

Wij stellen U daarom voor om op dinsdagavond 17 oktober a.s. om 20.00 uur in 't Wapen van Medemblik aanwezig te zijn om over bovengenoemd onderwerp van gedachten te wisselen.

Als doelstelling zien wij: een ontspanningsavond. Er kan bijvoorbeeld tot 23.00 uur of 23.30 uur gekaart, gebiljart of aan andere spelen worden gedaan. Na deze tijd zouden we kunnen gaan praten over bepaalde zaken die op dat moment actueel en/of interessant zijn.

Wij hopen U op dinsdagavond 17 oktober te mogen begroeten.

Het oprichtings-comité

C. Dudink
A. N. Bakker
P. Koomen jr.
J. Fit
E. Arends

Afb. 4: Uitnodiging voor de oprichting van de Jongerensoos (1972).

Kees merkt nog op over het initiatief: "Vader Dudink en vader Koomen zaten wel in de Ouderensoos, maar ik zie het niet als een afzetten tegen de oudere generatie maar meer als een andere invulling van zo'n soos. De flower power en alles wat dat in beroering bracht in een stad als Amsterdam, was in de wereldstad Medemblik toch nog niet echt aan de orde althans voor zover ik mij dat herinner. De tijdgeest voltrok zich hier in een geleidelijk proces."

Piet Koomen verwoordt het als volgt: "Behoeft van een aantal jongeren om toch af en toe bij elkaar te komen was er zeker.....Het Wapen van Medemblik stelde de zaal beschikbaar om eens in de twee weken een bijeenkomst te hebben. De eerste bijeenkomsten werd er een kaartje gelegd en er werd ook gebiljart. Maar al heel gauw werd duidelijk dat dat niet de manier was om binding te krijgen.

Al heel snel werd besloten om de leden om de beurt opdracht te geven de avond in te vullen met een thema of activiteit. Na een aantal prachtige jaren in Het Wapen van Medemblik, met als ober Homme de Vries, werd door de heren Fit te kennen gegeven een andere locatie te zoeken. Dat werd café Brakeboer. Geweldige avonden hebben we daar gehad. Hoogtepunten waren en zijn nog steeds de Sint.

Achteraf constateert Kees: "Van de oorspronkelijke bedoeling de diversiteit te stimuleren bleek helaas niet teveel uit te komen. Al vrij snel selecteerde de soos zich toch weer tot een grotendeels uit middenstanders bestaande groep waardoor de bubbel weer ontstond en het eigen gelijk zeer aan zijn trekken kwam. Het hoe en waarom deze selectie ontstond heb ik nooit goed kunnen achterhalen. Dit was wel dat de meeste niet-middenstanders toch redelijk snel de soos vaarwel zeiden."

Vrouwenemancipatie

De tweede feministische golf laat zich in bescheiden gedaante en enigszins verlaat ook in Medemblik zien. Er kwam een afdeling Rooie Vrouwen van de PvdA en in 1975 werd een vrouwenpraatgroep opgericht door onder meer kleuterleidster Janke Wagenaar en Renée Koelen. Dat was nog kleinschalig.

In 1978 werd via een artikel in de krant de zaak grootschaliger aangepakt en het Vrouwenpraatcafé opgericht. Eerst kwamen ze bijeen in het gebouw van Idéfix. Janke vertelt hierover: "Onze openingsavond was op donderdag 7 september 1978 in het Idéfix gebouw. Mevr. Van der Kolk-Schoorl, wethouder, verrichtte de opening! Ik heb een aantal boeken met krantenknipsels en foto's uit de tijd vanaf 1978. Bijvoorbeeld over de vrouwenstaking om 'abortus vrij' te eisen. Echt een demonstratie in Medemblik met vrouwen op de fiets! Heel erg leuk om te zien!"

Er waren thema avonden met bijvoorbeeld als onderwerp: Vrouwen en alcoholisme, Rolpatronen, Thuis, Abortus etc. Dat was om de week op donderdagavond, de andere avond was open: met elkaar kletsen en koffie drinken. Toen het Idéfix verbouwd ging worden, gaf de wethouder toestemming om ruimtes in de leegstaande Jozefschool te gebruiken. Die werden in januari 1980 betrokken.

Afb.5: V.l.n.r.: Anneke van Scheijen, Fransje Lange-dijk, Bertha van Aalst, Janke Wagenaar, Renée Koelen (1978).

Er waren ook Vrouwencafés in Enkhuizen, Hoogkarspel en Hoorn. Daar was sporadisch contact mee. Beter geregeld was het contact met andere vrouwenbewegingen in Medemblik via het zogeheten Vrouwen Overleg. Daaraan namen, naast het Vrouwenpraatcafé, ook deel: de Plattelands Vrouwen, het Katholieke Vrouwengilde, de Nederlandse Christelijke Vrouwen Bond (NCVB), de Nederlandse Vrouwen Beweging en de Rooie Vrouwen. Janke vertelt dat haar plakboek stopt in 1984.

Met een aantal vrouwen uit die tijd komt ze nog ieder jaar op 8 maart, de Internationale Vrouwendag, bijeen.

Toen de vrouwenemancipatie op gang begon te komen, besloot de gemeente Medemblik tot een tegemoetkoming in de kosten die de vrouwenorganisaties maakten bij activiteiten ter bevordering van die emancipatie. Ina Bakker was al de eerste vrouwelijke ouderling in de Gereformeerde Kerk te Medemblik. Ze werd ook bestuurslid en later preses van de NCVB.

Mede via de subsidie van de gemeente konden interessante sprekers worden uitgenodigd. Daar stak je veel van op. Je leerde anders tegen zaken aankijken en ook je mening te uiten. Er kwam meestal wel een gemeenteraadslid langs om te controleren of het geld voor het juiste doel werd aangewend (en daarvoor een vergoeding op te strijken, zo werd gezegd!). Ina ging ook graag naar de landelijke dag van de NCVB, waar je veel belangwekkende zaken hoorde en andere vrouwen sprak over de zaken die je bezig hielden.

Slotbeschouwing

De tijdgeest die wordt aangeduid als 'De jaren zestig' mag zich dan in Medemblik niet zo heftig hebben geuit als in bijvoorbeeld Amsterdam, toch is die op veel fronten merkbaar geweest. Sommige uitingen leven nog steeds zichtbaar voort, zoals het katholieke koor Unciaal en de Jongerensoos '72.

In protestantse kring heeft het geleid tot een structurele verandering met de nieuwe naam Protestantse Gemeente Medemblik. De veranderingen op het gebied van de jongerencultuur en de vrouwenemancipatie zijn ook in Medemblik in de jaren zestig duidelijk zichtbaar geweest en vervolgens opgenomen in het algemene patroon van landelijke ontwikkelingen.

Sjaak Pronk
Medemblik, maart 2022

Geraadpleegde bronnen

T. Broekhuizen, *Vrouwencafé in Medemblik*, Vrije Westfriese Krant, 18 februari 1979, pagina 12.
W. Mellema, K. Riepma-van der Made en A.M. van Zijverden-Poortman, *Honderdvijftig jaar Gereformeerd in Medemblik*, Medemblik, 1993.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Samen_op_Weg-proces.

Herkomst Afbeeldingen:
Peter Bruinsma, Medemblik: 1.
<https://www.facebook.com/Bonkebar>: 2.
Arnold de Greeuw, Medemblik: 3.
Kees Dudink, Medemblik: 4.
Klaas van der Laan, Westfries Dagblad, 5 september 1978: 5.

Toen en Nu, drieluik van een eeuw aan fotomateriaal

In 2019 ontving de Oudheidkundige vereniging van oud plaatsgenoot, de heer Herman Bos, drie albums met daarin vele foto's uit begin 20ste eeuw. De meeste van die oude foto's zijn inmiddels wel bekend. Herman had echter in de jaren 60 van de afgelopen eeuw bij een groot aantal oude ansichtkaarten ook zélf foto's van dezelfde plaats gemaakt.

Aan Arnold de Greeuw werd gevraagd om een diavoorstelling van deze foto's te maken. In navolging van de werkwijze van Herman, voegde hij bij een aantal foto's ook weer recentelijke foto's toe. Het resultaat van het geheel blijft voor Herman helaas onbekend; eind 2021 bereikte ons het bericht dat Herman Bos was overleden.

Door de corona-tijd zijn in 2020 en 2021 helaas alle bijeenkomsten van onze vereniging niet door gegaan, maar gelukkig ligt die periode achter ons en hebben de leden in april 2022 alsnog kunnen genieten van een mooie fotopresentatie.

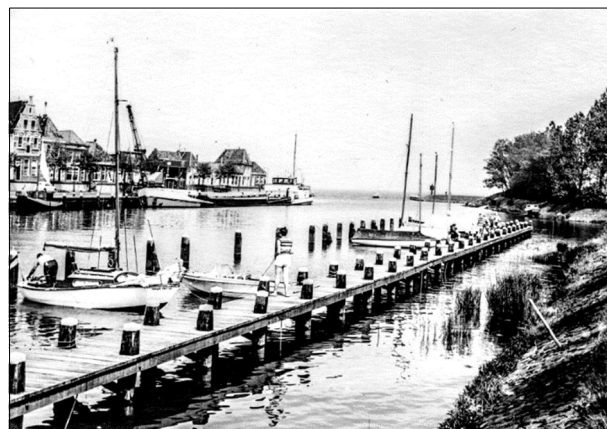
De Oosterhaven

Afb. 1: De Oosterhaven omstreeks 1905.

Op Afb.1 kijken we op een gure en donkere dag richting haveningang. Aan de golven en aan de windvanen op de bidders te zien is de wind oostelijk. Rechts op de foto, voor de bomen zonder blad, zien we nog net één van de twee wachhuisjes van de oude toegangspoort naar de stad nabij het kasteel. Het witte gebouw naast de toegangspoort is één van de daar aanwezige pakhuizen. Aan de waterstand te zien is het in ieder geval geen vloed.

Zestig jaar later zien we toch wel een ander beeld als we op dezelfde plek wederom richting haveningang kijken (Afb.2). De gevelwand van de Oosterhaven is wat compacter geworden.

Afb. 2: De Oosterhaven omstreeks 1970.

Ook kunnen we de keermuur met de daarvoor een rij bomen duidelijk onderscheiden. De visserijactiviteiten zijn bijna letterlijk uit het havenbeeld verdwenen en nieuwe zaken dienen zich aan: zandwinning (de bekende Grinza VII ligt voor de lostrechter afge-meerd met een nieuwe lading ophoogzand) en we zien de beginnende watersport, waarvoor op de voorgrond een steiger is aangelegd.

Afb. 3: Anno 2020, bij de steiger van het Achtereiland.

Wanneer we weer ruim 50 later naar de haveningang kijken dient zich weer een andere werkelijkheid aan. We weten dat van enige beroepsvisserij geen sprake meer is, de aanlanding van zand naar de plek nabij gemaal Lely is verplaatst en dat zelfs de veerdienst op Enkhuizen de haven niet meer aandoet.

De vrijkomende havenruimte is nu primair voor de watersport bestemd. We zien op Afb.3 een nieuwe en goed geoutilleerde steiger. De ligboxen zijn goed gevuld zo is te zien.

De Middenhaven¹

Afb.4: De Middenhaven omstreeks 1915.

We kijken (Afb.4) op de Middenhaven vanuit het westen. In het midden kunnen beide landhoofden worden onderscheiden met daartussen de Magere (wip)brug. Op de plek van de brug kon eerder de zogeheten schipsluis worden ingevaren en afgezonden (zie Jaaruitgave 2018 - no. 26).

Rechts op de foto het peilschaalhuisje van Rijkswaterstaat waar dagelijks de waterhoogte werd geregistreerd. Het houten gebouwtje van de visafslag is er nog niet.

Afb.5: De Middenhaven omstreeks 1965.

Een halve eeuw later hebben we opnieuw zicht op de Middenhaven (Afb.5). Het stenen gebouw uit 1950 van de gemeentelijke visafslag staat nu pontificaal op het linker landhoofd van de inmiddels verdwenen Magere brug.

Het peilschaalhuisjes is verdwenen omdat met de komst van de Afsluitdijk er vaste zomer- en winterpeilen op het IJsselmeer zijn gekomen. Hoewel we rechts van het midden nog zicht hebben op het visvaartuig van de fa. De Beer is de haven nu vooral het domein van de watersport.

Afb.6: Middenhaven anno 2020, zelfde plaats.

Ook in 2020 (zie Afb.6) kunnen we weer veranderingen vaststellen rondom de Middenhaven. De reeds eind jaren zestig van de vorige eeuw gesloten gemeentelijke visafslag doet al sinds 1970 dienst als voorziening voor de watersport (Koninklijke Zeilen Roeivereniging Hollandia).

Links op de voorgrond zien we het nieuwe station van de onvolprezen KNRM. Jammer dat de bomen op beide landhoofden uit het havenbeeld zijn verdwenen.

De Kwikkelsbrug

Afb. 7: De Kwikkelsbrug omstreeks 1900.

Vanaf het haventalud van de Westerhaven kijken we naar de Kwikkelsbrug (Afb.7) en zien een in hout uitgevoerde dubbele ophaalbrug. De kinderen op de brug staan welwillend te poseren voor de foto. Het Witte Huis, dat we rechts op de foto zien, is in 1900 nog niet wit geverfd.

Afb. 8: Omstreeks 1965; zelfde plek, andere brug.

We zijn 65 jaar later teruggegaan naar de plek uit 1900 (Afb.8). Nu staan we echter niet op het haventalud maar op een jachthavensteiger en kijken naar de stalen, in 1952 gebouwde, elektrisch aangedreven ophaalbrug.

Op de voorgrond *De Flevo* een gezamenlijk (maritiem)project van de gebroeders Bood en Jan Beek. De twee panden achter de brug staan er nu fris bij in hun witte kleur.

Afb. 9: De Kwikkelsbrug anno 2020.

Nogmaals een blik op de Kwikkelsbrug (Afb.9). Ook nu kijken we weer vanaf een jachthavensteiger. Deze zijn inmiddels vernieuwd om de groeiende watersport nog beter van dienst te kunnen zijn.

Doordat de bomen rondom 'De Kuip' zijn gerooid zien we nu ook de panden op de Pekelharinghaven. Links op de foto is nog net het nieuwe havenkantoor zichtbaar.

De Westerhaven

Afb.10: De Westerhaven op de hoek van de Turfhoek in 1947.

Een bekende plek in Medemblik: hoek Westerhaven-Turfhoek (Afb.10). Het jaartal is afgeleid van een poststempel op de ansichtkaart maar de foto lijkt eerder van voor de Tweede Wereldoorlog gelet op de vorm van de auto en de kleding van de jongens op de fiets. De leibomen links op de foto staan voor een stadsboerderij.

Gezien de antennes op de daken is duidelijk dat de televisie haar opmars begonnen is. De mooie bomen aan de straatzijde zijn gerooid en nieuwe zijn op het haventalud, achter de waterkerende muur, aangeplant. De wat statige uitstraling van deze plek uit voorgaande perioden heeft omstreeks 1965 duidelijk aan kwaliteit ingeboet.

Afb.11: Omstreeks 1965; zelfde plek.

Dezelfde plek als op Afb.10 maar dan in het midden van de jaren zestig. De stadsboerderij van de fam. Molenaar is kortgeleden gesloopt en daarmee zijn ook de leibomen verdwenen. Wie goed kijkt, ziet dat de Westerhaven al redelijk vol-geparkeerd is.

De winkel van Foto Rijnsent kunnen we onderscheiden aan de hand van het *Agfa*-reclamebord op de pui.

Afb.12: Een iets breder plaatje anno 2021.

Wat een nieuwe bouwkundige invulling al niet kan doen! De prachtige nieuwe woning op de hoek met de Ridderstraat voegt duidelijk kwaliteit toe aan deze plek.

Ook de aankleding van de stoepjes van de woningen zorgen voor een aantrekkelijk straatbeeld. De nostalgisch ogende straatlantaarns misstaan duidelijk niet op deze plek.

De Turfhoek

Afb.13: De Turfhoek anno 1908.

Een mooi oud plaatje van de Turfhoek (Afb.13). Links de woning met een fraaie gevel en nog een olielamp als straatverlichting. De kist met schotbalken (voor het afsluiten van de doorgangen bij te hoge vloedstanden is, links van de bomen, nog juist zichtbaar.

Afb.14: Zelfde plek omstreeks 1965.

Het huis links was van Op 't Land van de schuiterwerf (zie Afb.14). De kist met schotbalken is verdwenen. In tegenstelling tot de Westerhaven staan hier minder auto's geparkeerd. Wellicht een indicatie voor de financiële draagkracht van de bewoners.

De na de oorlog gerealiseerde nieuwbouw in het midden van de straat is door de verschoven rooilijn nauwelijks te zien.

Het voetgangersdomein heeft zich op de foto uitgebreid tot het talud van de keermuur.

Afb.15: De Turfhoek anno 2021.

Los van het vele blik op straat kunnen we aan de hand van de foto uit 2021 (Afb.15) duidelijk spreken van een verbeterd straatbeeld.

Dat valt vooral op het conto te schrijven van de hier nieuw gerealiseerde woningen. Ook de fraaie lantaarnpalen en de doorlopende stoep zorgen voor een mooie openbare ruimte.

De Tuinstraat

Afb.16: De Tuinstraat omstreeks 1920.

Een zomers plaatje van de Tuinstraat gezien vanaf de Oostersteeg (Afb.16) iedereen heeft nog even tijd om voor de fotograaf te poseren. Achter de jongeman rechts op de foto kunnen we met enige moeite nog een venter onderscheiden met hondenkarak. Links van het midden op de achtergrond zijn de bomen langs het in 1912 gedempte Achterom nog net te zien.

In het pandje met de uitgeklapte markies aan de linkerkant van de straat bevond zich de manufacturenzaak van het echtpaar V.d. Gulik. In de achtergrond zien we wat vaag de contouren van de loods van brandstoffenhandel Bijlsma.

De in de vorige eeuw in het oostelijk stadsdeel uitgevoerde stadsvernieuwingsplannen hadden gelukkig ook betrekking op de Tuinstraat.

Afb.17: De Tuinstraat omstreeks 1965.

We kijken weer de Tuinstraat in, maar dan 40 jaar later (Afb.17). Het straatbeeld oogt niet bepaald aantrekkelijk, eerder wat armoedig. Sommige huizen kunnen wel een verfje gebruiken! Rechts op de foto bij de fiets bevindt zich de bakkerij van Jan Laarman. In het hoge pakhuis links van de zwarte (bakkerij)schoorsteen was de knakworstenfabriek (GROZO) van Dick en Cees Groot gevestigd.

Afb.18: De Tuinstraat ruim een eeuw later in 2021.

Verkrotting en leegstand zijn getransformeerd in een prettig woongebied met veel renoveerde woningen (Afb.18). Van de hier eertijds aanwezige kleinschalige bedrijvigheid is echter niets meer over. In de achtergrond kunnen we de nieuwbouw zien van Het Wapen van Medemblik.

De Kruisstraat

Afb.19: De Kruisstraat omstreeks 1900.

Een oude foto van de Kruisstraat (Afb.19). We kijken naar het woonhuis annex schilders werkplaats van Wouter Bos. Het pand was gesitueerd naast de bioscoop en de VGLO-school. Let vooral op de kleedingmonstering van de beide heren!

Afb.20: Hetzelfde huisje omstreeks 1965.

Het pand opnieuw gefotografeerd maar dan 65 jaar later (Afb.20). De mooie versieringen boven de ramen zijn verdwenen.

Afb.21: Dezelfde plek anno 2020; 120 jaar later dus.

De Kruisstraat opnieuw, maar dan ingrijpend gewijzigd (Afb.21).

Vanwege de nieuwbouw heeft het nu een heel ander uiterlijk.

Het huisje en de bioscoop zijn vervangen door een winkel op de hoek met appartementen er boven en er naast.

De Nieuwstraat

Afb. 22: De Nieuwstraat omstreeks 1925.

Wat een ruimte was er toen nog in de Nieuwstraat in 1925 (Afb.22). Die ruimte was het resultaat van de gracht die zich hier heel vroeger bevond. De bestrating was er nog niet; wel zien we rechts nog net de benzinepomp van Ru Boekel; links een kruidenier die toen ook sigaren verkocht; anno 2021 is het geen kruidenier meer, maar de sigaren kun je er nog steeds kopen.

Rechts is een woning in aanbouw en achter het groepje kinderen zien we de omnibus van Leo Kors uit Hoogkarspel, die vanaf Café De Valk een dienstregeling via de Streek met Enkhuizen onderhield.

Afb. 23: Omstreeks 1965.

Weer kijken we vanaf de Kaasmarkt de Nieuwstraat in (Afb.23). De rij bomen is gelukkig in stand gebleven. Wel aanmerkelijk meer auto's en het midden-deel van de Nieuwstraat was in de jaren 50 bestraat. Links zien we nog net het bierreclame van de Sico.

Een beeld van zeer recente datum, ook weer vanaf de Kaasmarkt (Afb.24). De Sico is al decennia geleden verdwenen. En ook de Shellpomp van Boekel is opgeheven. Links zien we nog net het pand van bakkerij Raat.

Afb. 24: De Nieuwstraat in 2022.

Verder is er wat straatmeubilair toegevoegd en is de straat vooral het domein van de auto's gebleven. De bomen zijn tot nu toe gelukkig een blijvend element in het straatbeeld. De windturbine in de Wieringermeer is bepaald geen sieraad in het huidige straatbeeld.

Stads panorama vanaf de Bonifaciustoren

Afb.25: Een panorama vanaf de Bonifaciustoren omstreeks 1930.

Een zomerse overzichtsfoto van een deel van het centrum van Medemblik (Afb.25). Het oude stadhuis met daarnaast de twee gashouders en daarachter de remise van de stoomtram.

In de verte zijn schepen van de Zuiderzeewerken zichtbaar. Blijkens de aanwezige wagons, links op de foto, is het station nog in bedrijf. Het reizigersvervoer zou vijf jaar later worden gestaakt.

Afb.26: Hetzelfde panorama, maar dan van omstreeks 1965.

De Oude Haven op de voorgrond (Afb.26), waar de bomen verdwenen zijn, het nieuwe stadhuis met het politiebureau en daar achter nog één gashouder. Verder de chocoladefabriek van Van Houten (later werd dat de typmachinefabriek Monroe die later verhuisde naar de Randweg).

De treinremise is inmiddels verdwenen. Vóór de huizen aan de Oude Haven zien we nog het BP-pompstation van fietsenmaker/garagehouder Herenius. Vlak voor het stationsgebouw zien we nog een rij rooimachines van de Krakei, die wachten op verder transport per spoor.

Afb.27: Een recent panorama uit 2009.

Het politiebureau rechts van het stadhuis (inmiddels verdwenen uit Medemblik) en is nu als kantoorgebouw in gebruik (Afb.27). Aan de oostzijde van de Bonifaciuskkerk, waar het consultatiebureau ook stond, is nieuwbouw toegevoegd.

Verderop aan de Oude Haven is tot aan het Hoofd de ruimte behoorlijk verdicht als gevolg van woningbouw. Aan het stationsgebied heeft men een nieuwe functie toegevoegd: busstation. Stabiele factor op deze drie foto's zijn de huizen op de voorgrond van de Oude Haven.

Afb.28: De Wieringermeerdijk in februari 1930.

Gemaal Lely is, samen met gemaal Leemans in Den Oever, zojuist begonnen de Wieringermeer leeg te pompen (Afb.28). Na afronding van de bouw van het gemaal moest nog veel worden opgeruimd, waaronder het smalspoor, dat hier duidelijk niet meer in functie was.

Links van het gemaal zien we nog de restanten van de ringdijk van de bouwkuip. Na het leegpompen zou duidelijk te zien zijn, dat de kanalen voor die tijd reeds gegraven waren, dankzij de uitvinding van de (stoom-)baggermolen.

Afb.29: Hetzelfde panorama in 1966.

We zien de aanleg van de eerste aardgasleiding vanaf Slochteren via Workum naar het gascompressorstation aan de Koggenrandweg. Een belangrijk moment in de aardgasgeschiedenis. Overigens, bleek de aanleg van de leiding onder de Wieringermeerdijk geen gemakkelijk opgave. Hoe lang zal het nog duren voor er waterstof in plaats van aardgas door de hoofdtransportleiding zal stromen?

Afb.30: Een recent panorama uit 2009.

De Wieringermeer in de sneeuw; op de achtergrond de tweede windmolen, die iets minder vaak stilstand dan de eerste (Afb.30). Op de voorgrond vlak voor gemaal Lely een semipermanente transportband van de firma De Vries & van de Wiel ten behoeve van het lossen van schepen met ophoogzand.

Daarnaast een hoogspanningsstation van het energietransportbedrijf (PEN → NUON → Liander). De houten werkplaats van het gemaal dat op de dijk stond is verdwenen. De toegenomen parkeerdruk in het centrum van Medemblik is verminderd door aanleg van een buitendijks terrein bovenop het tracé van de aardgastransportleiding. Van het appartementencomplex aan de Overtoom zien we alleen een zestal dakdoorvoeren van de ventilatie en/of CV-ketels.

Arnold de Greeuw en Ad Kamma,
Medemblik/Hoogkarspel, februari 2022

Herkomst afbeeldingen:

OKV "Medenblik" (Herman Bos, Alphen a/d Rijn):
1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 23,
25, 26, 28, 29.

Arnold de Greeuw, Medemblik:
3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30.

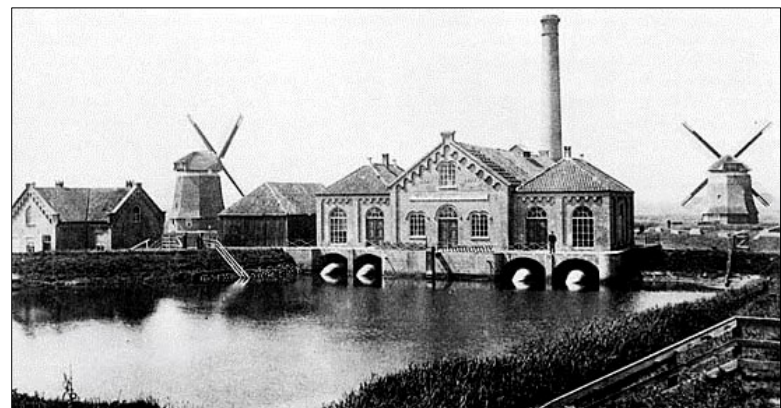
¹ Het havengedeelte tussen de Kwikkelsbrug en de voormalige Magere Brug ter hoogte van de visafslag werd in het verleden veelal aangeduid als Middenhaven. Ook op nautische kaarten treffen we deze benaming aan. Voor ons reden hier om aan deze benaming vast te houden.

Religie split eerste Medemblicker tuinbouwveiling

Dit artikel gaat in op de vraag hoe het kwam dat er eerst één tuinbouwveiling was in Medemblik en later twee. Het betreft geen volledige veiling-geschiedenis; de nadruk ligt op het waarom van het ontstaan van de twee veilingen en het weer één worden. Voorafgegaan door een kort overzicht van de ontwikkeling van de teelt en afzet van tuinbouwproducten in oostelijk West-Friesland.

Verbetering productieomstandigheden

De tuinbouw in oostelijk West-Friesland kreeg meer armslag toen in de tweede helft van de 19e eeuw een betere peilbeheersing mogelijk werd via de bouw van stoomgemalen. Zo kon meer land in gebruik worden genomen zonder het eerst met bagger op te hogen. De polder Het Grootslag kreeg in 1863 haar eerste stoomgemaal in Andijk. In 1907 verrees aan Zuiderdijk ten zuiden van Broekerhaven een tweede stoomgemaal. Ook het bemalingsgebied van de Vier Noorder Koggen werd vanaf 1869 verrijkt met een stoomgemaal. Dit gemaal verrees aan de Oosterdijk nabij Medemblik. Doordat (door o.a. zuinigheid) de capaciteit van dit gemaal veel te klein was, waren alle molens nog nodig. Pas na de vergroting van het stoomgemaal waren de molens overbodig.

Afb. 1: Links het oude stoomgemaal aan de Zuiderdijk (1981) en rechts het stoomgemaal van Medemblik (1900).

Als gevolg van deze technische ontwikkeling ‘...breekt voor de tuinbouw een nieuwe periode aan.....de tuinbouw in het lage gebied (hoeft) niet meer beperkt te blijven tot de sterk opgehoogde akkertjes.’¹ Deze uitbreiding werd mede in de hand gewerkt door de grote vraag naar tuinbouwproducten in deze periode in binnen- en buitenland.

Een nieuwe afzetstructuur

Omstreeks 1850 brak er voor de Nederlandse land- en tuinbouw een nieuw tijdperk aan. Overheidsprotectie verdween, vrijhandel kwam op en de ontwikkelingen op het gebied van transport (stoomschepen en spoorwegen) ging zo snel dat de gehele wereld als het ware binnen handbereik kwam. Daardoor en door de snelle verstedelijking en de toenevende welvaart, ontstond een bloeiende export. De kansen die dat bood werden vooral benut door de tuinbouw.

Van 1846 tot 1926 nam het aandeel van de tuinbouw in de totale agrarische export toe, van 2 tot maar liefst 17%, met bloembollen als sector met de grootste exportwaarde, gevolgd door verse groenten.² Vooral de tuinbouw in de Hollanden profiteerde daarvan.³ Dit kwam door het milde zeeklimaat en heel geschikte gronden voor met name de teelt van groenten, zoals de jonge zeekeigronden van West-Friesland. Dat maakte ook dat de tuinbouw vrijwel geen last had van de agrarische crisis die in 1880 begon. Wat wel een steeds groter probleem werd was de organisatie van de afzet.

Ir. C. Claassen en ir. J. Hazeloop waren de eerste twee rijks tuinbouwleraren die in 1896 en 1897 in Zuid- respectievelijk Noord-Holland werden benoemd.

Zij speelden een belangrijke rol speelden bij de ontwikkeling van het veilingstelsel in Noord- en Zuid-Holland.

Beide heren vonden het veilen van tuinbouwproducten de beste verkoopmethode.⁴ Na de eerste veiling die zij in 1887 in Broek op Langedijk situeerden, waren er in 1897 al vijftien, in 1907: 78, in 1912: 95 en in 1918: 157.

Het waren vooral de tuinders dicht bij de steden die veilingen organiseerden. Zaten zij daar wat verder vandaan, dan werden ze vooral lid van verzendverenigingen. Naast afzet in het binnenland waren die vooral gericht op export. Meestal werd één persoon, een agent of commissionair met die handel in het buitenland belast. Soms leverde dat profijt op maar vaak ook niet.⁵

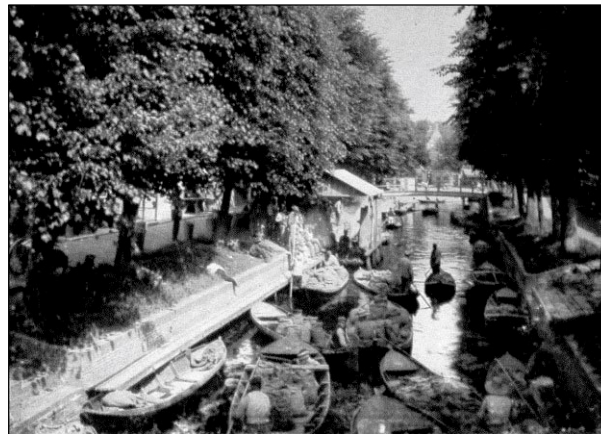
De Hollandsche Maatschappij van Landbouw initieert in 1894 een groenteveiling, De Eendracht wordt opgericht

Net als in Het Grootslag kreeg de tuinbouw in De Vier Noorder Koggen er meer armslag door een verbeterde peilbeheersing na de aanleg in 1869 van een stoomgemaal op de grens van Medemblik en Onderdijk. Een andere bevorderende factor voor de tuinbouw was de aanleg van de lokaalspoorlijn Hoorn-Medemblik in 1887. Daardoor steeg de totale oppervlakte tuinbouwgrond in de Medemblik van 147 hectare in 1888 tot 161 hectare in 1889 en 168 hectare in 1890. Hetzelfde verschijnsel deed zich in het naburige Opperdoes voor, waar de met tuinbouwproducten beteelde gronden in die jaren een oppervlakte van resp. 110 ha, 147 ha en 162 ha besloegen.⁶

In Medemblik begon een meer georganiseerde afzet van tuinbouwproducten met een zogeheten verzendvereniging. Op 8 oktober 1888 kreeg de Medemblikker verzendvereniging De Toekomst een wettelijke erkenning. Ze verscheepten de producten via Broekerhaven. De Enkhuizer Courant van 21 december 1894 meldde dat er een plan werd ontwikkeld om in Medemblik een afslagmarkt te stichten voor de tuinders die Broekerhaven te ver weg vonden. Dat plan was ontwikkeld door de afdeling Medemblik en Omstreken van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw. Het bestuur van die afdeling reageerde positief toen er in de vergadering van juni 1893 een vraag kwam om te onderzoeken of er een groenteveiling kon worden gesticht. Met stelde een grote studiec commissie in die op 10 januari 1894 een vergadering van belanghebbenden organiseerde. Er kwamen 173 leden van de afdeling bij elkaar en er werd besloten een vereniging op te richten, 168 aanwezigen gaven zich al op als lid.

Op 19 februari 1894 werd met als naam De Eendracht opgericht een Land- en Tuinbouwvereniging te Medemblik, Opperdoes en Omstreken. De vereniging kreeg op 29 mei 1894 een wettelijke erkenning. Men begon met maar liefst 560 leden en een bestuur met vertegenwoordigers uit zowel Medemblik als omliggende dorpen. Op 4 juni 1894 om vier uur werd de eerste van de dagelijkse markt gehouden. Een vaarveiling aan het Achterom in Medemblik (zie afb.2). Op 16 november 1894 was de laatste marktdag van dat jaar en toen kwam de totale omzet over dat jaar uit op f 37.000,-.⁷

In 1895 had de veiling 660 leden en probeerde de veiling een verdere uitbouw van de teelt van tuinbouwgewassen te bewerkstelligen. Zo werden pogingen aangewend om een stoombootdienst op Friesland tot stand te brengen om de afzet te vergroten. Die pogingen werden in 1897 gestaakt.⁸ In 1900 verkreeg de veiling een laad- en losplaats bij het station.

Afb.2: Een beeld van de vaarveiling aan het Achterom in 1900.

1907, de katholieken beginnen zich te roeren

In de op 3 februari 1907 gehouden jaarvergadering van De Eendracht begonnen de katholieken zich te roeren. Naar aanleiding van het voorstel van F. Grint om op Katholieke feestdagen geen markt te houden 'ontstond eenige beweging in de zaal'.⁹ Op voorstel van een ander lid besloot de voorzitter P. Schoutsen uit Medemblik, de markt op die dagen een uur later te beginnen: 'om te voorkomen, dat de marktbel zich gelijk met de kerkklok laat horen. 'Verder zou het een onderwerp van beraad worden behandeld op de volgende jaarvergadering: 'Dit valt bij een deel der vergadering in minder goede aarde, 't welk deze heeren op ondubbelzinnige wijze te laten blijken.'¹⁰ In de jaarvergadering van 1908 werd er over voortzetting van deze praktijk gestemd: 109 leden waren er voor en 78 tegen.¹¹ In de jaren daarna werd er op de jaarvergaderingen niet meer over gesproken tot in 1914 de bom barstte en de katholieken voor zichzelf begonnen.

1914, de katholieken verlaten de Eendracht en stichten een eigen veiling: Sint Jozef

Het begin van de scheiding begon op de jaarvergadering van De Eendracht op 9 februari 1914. Aan het eind daarvan deelde de voorzitter, Schouten, mee dat de veiling sollicitanten ging oproepen voor de functie marktmeesterboekhouder. Op 10 maart werd R. Bloemendaal uit Venhuizen benoemd, hij was boekhouder geweest bij de Tuinbouw in Grootebroek en daarvoor marktmeester bij de Hoop in Broekerhaven. De kolommen van Onze Courant¹² waren te klein om lucht te geven aan het ongenoegen dat oprees vooral in Onderdijk en Wervershoof.

Zo traden de voorzitter en de bestuursleden van de afdelingen Onderdijk en Wervershoof af. De pastoors en kapelaans uit Wervershoof en Medemblik hadden ingegrepen en op zondag 15 maart kwamen twee voorvechters van de katholieke zaak naar Onderdijk om de boel op scherp te zetten. Uit Eindhoven kwam mr. L. Deckers, verbonden aan de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank (opgericht door de Noord-Brabantsche Boerenbond (NBB) en lid van de Tweede Kamer.¹³

De vereniging had al 261 leden en op de vergadering waren 151 stemgerechtigde leden aanwezig. Zij kozen een bestuur bestaande uit drie leden uit Onderdijk, twee uit Wervershoof, twee uit De Weere en twee uit Medemblik. Voorzitter werd N. van Velzen uit Onderdijk en W. van Leeuwen uit Medemblik werd secretaris. Verder deelde kapelaan Huf mee dat er al besprekingen waren over een terrein en een gebouw met mijntoestellen.

Afb.3: Het bestuur van het nieuw opgerichte St. Jozef in 1914.

Eendrachtig besloot men een katholieke marktvereniging op te richten en 190 aanwezigen gaven zich op als lid. Een voorlopig bestuur werd gekozen. Dat ging samen met de geestelijkheid statuten en reglementen voorbereiden.

Op zondag 18 april 1914 was het zover. In Onderdijk vond onder leiding van kapelaan Huf uit Wervershoof en in aanwezigheid van de pastoor en de kapelaan van Medemblik de oprichtingsvergadering van de R.K. Marktvereniging St. Jozef voor Medemblik en Omstreken plaats. Doel was: 'de bevordering van de fruit- en groenteteelt, door het houden van publieke markten en vervolgens de zedelijke en stoffelijke belangen der leden te behartigen, alles overeenkomstig de leer der Kath. Kerk.'¹⁴ De naam was bedacht door pastoor Bollinger.

De statuten waren goedgekeurd door de bisschop en er liep een bemiddelingspoging met De Eendracht op initiatief van de politieke partij Plaatselijk Belang uit Medemblik. Later liep die bemiddeling op niets uit omdat De Eendracht Bloemendaal niet wilde ontslaan en Sint Jozef hem niet wilde hebben. Huf werd geestelijk adviseur van het bestuur.

In mei riep dat bestuur sollicitanten op voor een marktmeesterboekhouder en besteedde men de bouw aan van een gebouw. Dat ging snel: nog diezelfde maand werd C. Ruigewaard uit Andijk benoemd tot marktmeesterboekhouder en mocht W. Schute uit De Weere voor f 938,- het marktgebouw bouwen. Dat werd een eenvoudig houten gebouw aan het marktterrein (zie Afb. 4).

Op 4 juni vond daar de eerste veiling plaats en op 31 december de laatste van dat jaar. Toen had men voor ruim f 204.000,- geveild, tegen De Eendracht voor f 97.000,-. Maar liefst 70% van de leden van De Eendracht was overgestapt naar Sint Jozef.¹⁵

Daarnaast scheurden veel boeren, als gevolg van de hoge prijzen van groenten in de Eerste Wereldoorlog, hun grasland en schakelden om naar groenten. Ook die werden geveild bij De Eendracht.

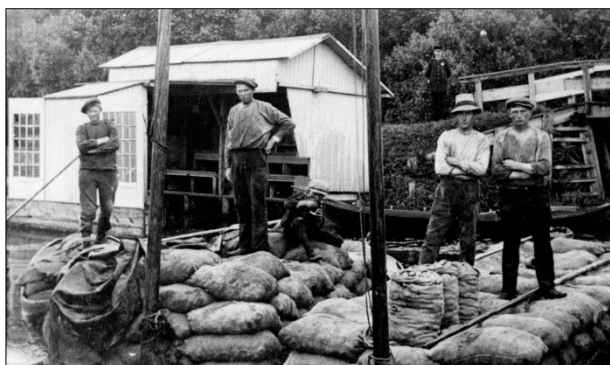
Afb.4: De houten veilingopstallen van St. Jozef aan de Zandwegsloot in 1914.

De Eendracht blijft overeind en St. Jozef opent een doorvaarbaar veilinggebouw

Volgens Leenders die in zijn boek over Hollands katholicisme 1840-1920, aandacht besteedde aan deze kwestie liep De Eendracht leeg en bedankte de boekhouder voor de eer.¹⁶ Echter, De Eendracht had in 1914 nog 437 leden en Bloemendaal bleef en kreeg in 1915 wegens, ondervonden teleurstellingen het jaar daarvoor, een toelage van f 100,-¹⁷ Bovendien kreeg de veiling De Vooruitgang uit Oostwoud, in 1896 opgericht door tuinders die niet meer bij de Eendracht wilden veilen in 1915 geen erkenning als exportveiling.

Zo haalde De Eendracht in 1916 met 411 leden een omzet van f 318.211,- en Sint Jozef f 646.824,-.

Na drie jaar was het houten veilinggebouw van Sint Jozef te klein geworden en liet de veiling een nieuw gebouw neerzetten. Op 18 juli 1917 werd dit houten doorvaarbare veilinggebouw met veel ceremonieel geopend (zie Afb.6). Voorzitter C. Schoenmaker (uit Wervershoof) bedankte in zijn openingswoord uitvoerig pastoor Bollinger voor zijn 'doorzicht' en ook voor het feit dat hij de grond die de veiling voor de bouw nodig had 'een ruim jaar voor ons beschikbaar is gehouden'.¹⁸

Afb.5: Veilinggebouw van De Eendracht nabij de brug over de Groene Singel (ca.1904).

Als gevolg daarvan hief De Vooruitgang zich in december 1915 op en keerden de tuinders met hun omzet terug naar De Eendracht.

Ook kapelaan Huf die inmiddels was overgeplaatst naar Rotterdam werd bedankt voor zijn inzet.

Afb.6: De in 1917 geopende doorvaartveiling van St. Jozef.

De gemeente werd bedankt voor het mogen plaatsen van een brug over de Groene Singel. Het oude veilinggebouw werd op 16 augustus 1917 publiek verkocht.

De Eendracht en Sint Jozef werken samen, veilen en een overhaal (1922)

Er waren geen vertegenwoordigers van De Eendracht bij de opening van het veilinggebouw van Sint Jozef aanwezig. Toch bleven de beide veilingen zo veel mogelijk samen werken. Zo maakten ze samen het begin van de aardappelveilingen op 20 juni 1917 bekend en veilden ze niet op dezelfde tijdstippen, maar in beide dicht bij elkaar gelegen houten vaarveilingen begonnen de veilingen om beurten.

Ook veilden ze in voornoemd jaar op 30 oktober en op 13 november gezamenlijk legerpaardenmest in het gebouw van St. Jozef (zie Afb. 7). Eind 1921 kwam het zelfs tot een samenwerking met Ons Belang in Opperdoes (afgescheiden van de Eendracht in 1903), De Eendracht, Sint Jozef en Handelsbelangen (de vereniging van kopers) om een overhaal te stichten aan Het Steg bij de Westerhaven. Ze vonden het van groot belang voor de 'landbouwende bevolking: immers bij aanwezigheid van een overhaal kwamen de hier aangevoerde producten met minder kosten onmiddellijk per schip worden verzonden.'¹⁹

De overhaal verbond het Koggenwater met de haven van Medemblik.

Bekendmaking.

De Besturen der Marktverenigingen
„St. JOSEPH” en „DE EENDRACHT”
te Medemblik,
brengen ter kennis van hunne leden, dat
op Dinsdag 13 Nov. 1917,
ten 10¹/₂ uur, in 't Veilingsgebouw
„St. Joseph”
veiling zal gehouden worden
van
Paardenmest,
voor de leden van de Vereenigingen
„St. Joseph” en „de Eendracht”.
De Besturen voornoemd.

Afb. 7: De aankondiging in de Medembliker Courant van de gezamenlijke veiling van paardenmest op 13 november 1917.

In juli 1932 werd de overhaal door een opgerichte NV in gebruik gesteld. Tien jaar later (1932) was de overhaal alweer overbodig geworden doordat de nieuwe Westerhavensluis een vaarverbinding tussen het polderwater en het buitenwater mogelijk maakte. De opgerichte NV rondom de overhaal werd om die reden geliquideerd.

Bloembollenveiling werd een mislukking

Door de opkomende bloembollenteelt werd op 16 januari 1919 in Bovenkarspel de Bloembollenveilingsvereniging West-Friesland opgericht. Na een aarzelend begin steeg de omzet na 1923 snel tot in 1929 een top werd bereikt van bijna 4,5 miljoen gulden.²⁰

Eind juli 1929 besloten de besturen van De Eendracht, Sint Jozef en Ons Belang hun leden bij elkaar te roepen voor een buitengewone algemene ledenvergadering. Daarin zou worden gevraagd om machtiging tot het oprichten van een NV tot het veilen van bloembollen. Men wilde al half augustus beginnen met het veilen van plantgoed. Ze kwamen van een koude kermis thuis: alleen de leden van Sint Jozef gaven die machtiging. Hulp kwam van de in maart 1929 opgerichte afdeling Opperdoes-Medemblik van de Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (AVB) met een kleine 90 leden.

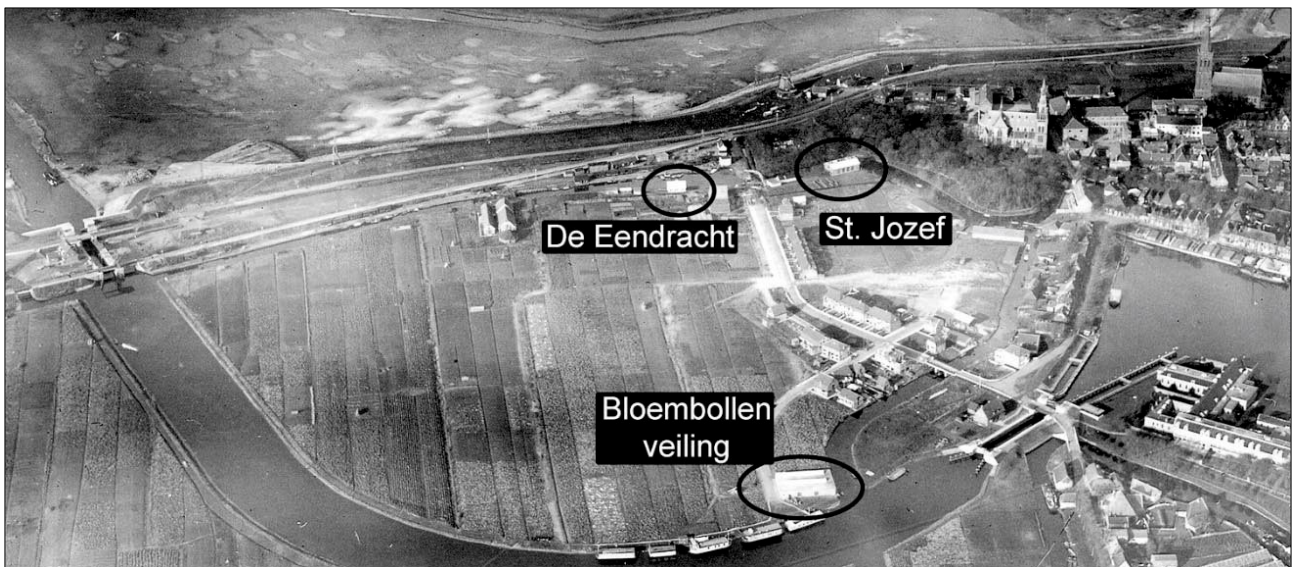
De eerste veiling, geïnitieerd door de NV Handelsfirma Bloembollenveiling Medemblik en Omstreken, werd op 5 september 1929 in Het Wapen van Medemblik gehouden. Om deze ontwikkeling verder te ondersteunen bouwde de gemeente in 1930 voor f 8.000,- aan de Kanaalstraat (op de plek waar later de tegelfabriek van de fa. Heerdt zou verrijzen) een veiling/bloembollenbergplaats van 400 m² (zie afb. 8). Maar voordat daar de eerste bloembollenveiling zou worden gehouden was Medemblik op achterstand gezet door een andere veiling.

Op 17 juli 1930, kondigde De Tuinbouw, uit Grootebroek ook een bloembollenveiling aan. Tegen dat geweld vanuit Bovenkarspel en Grootebroek kon Medemblik niet op: in maart 1932 liquideerde de NV en was het gedaan met een zelfstandige bloembollenveiling in Medemblik.

1934, in één gebouw veilen? Geen sprake van!

De wereldcrisis, die in 1929 begon, sloeg ook ongenadig hard toe in de Westfrieze tuinbouw. In 1932 halveerden de veilingomzetten van De Eendracht en Sint Jozef bijna in vergelijking met 1931. Geen wonder dat er stemmen opgingen om het aanbod te bundelen en gezamenlijk te veilen.

Maar Sint Jozef was daar mordicus tegen, het enige wat in 1932 werd bereikt was dat leden van De Eendracht hun bloemkool mochten veilen bij Sint Jozef.

Afb.8: De drie veilingen vanuit de lucht gezien in de zomer van 1930 met de pas drooggevalen Wieringermeer op de achtergrond.

Bij de algemene ledenvergadering van De Eendracht in januari 1933 pleitte A. Veerman in de rondvraag hartstochtelijk voor het samen veilen met Sint Jozef, hij vond het trouwens ook tijd dat de drie veilingen samengingen. Hij kreeg gedeeltelijk zijn zin: het bestuur van De Eendracht zou bij Sint Jozef informeren onder welke voorwaarden De Eendracht bij Sint Jozef kon veilen. De Eendracht wilde daarbij wel zelfstandig blijven.

In de ledenvergadering van januari 1934 bracht het bestuur verslag uit. Men was niet verder gekomen dan het op proef een jaar te gaan proberen. Vlak voor die vergadering had de marktmeesterboekhouder J. Teunis per 1 maart zijn ontslag aangezegd en hield dat staande, ook na een beroep, het in te trekken. Hij was in 1917 Bloemendaal opgevolgd. Teunis had nog wel een ingekomen stuk ingediend voor de ledenvergadering van 1934: voortaan veilen in één gebouw in 't belang van de handel. Die ledenvergadering werd gehouden op 5 februari 1934.

Het voorstel van Teunis bracht heel wat emotie naar boven. Voorzitter M. de Vries was tegen: dan konden ze de vereniging net zo goed opheffen vond hij. Zijn secretaris, D. Koolhaas, zei dat hij als bestuurslid van de Noordhollandsche Bond van Veilingen van 'vooraanstaande mensen' steeds meer 'bevreemding' hoorde over drie veilingen in Medemblik en Omstreken en die vonden dat hij die tot een eenheid moest brengen. Dus hij was voor als eerste stap op die weg. Op die manier kon Medemblik een groot handelscentrum blijven.

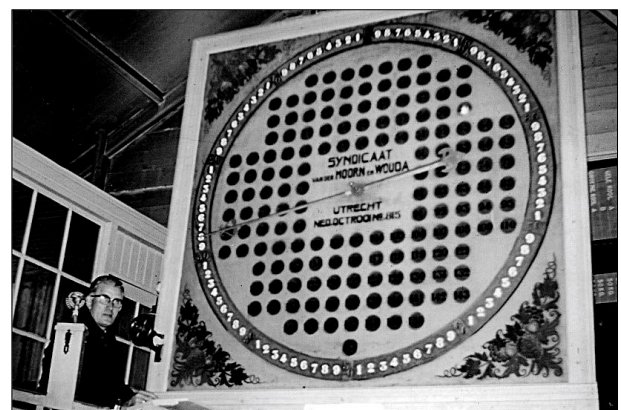
Uiteindelijk werd er na een felle discussie gestemd: het voorstel werd met 52 tegen 96 stemmen verworpen. Er werd een nieuwe marktmeesterboekhouder aangesteld: W. Schra en men ging door.

De fusie tot MEO in 1946 en de veilingsluiting in 1972

Op woensdag 27 februari 1946 hielden beide verenigingen een vergadering over een mogelijke fusie. De leden van Sint Jozef²¹ gingen unaniem akkoord, bij De Eendracht stemden: 'na een uitvoerige discussie op over het algemeen aangename toon', 69 leden voor en 30 tegen²². De nieuwe veiling kreeg de naam Veilingvereniging Medemblik en Omstreken (MEO). Voorzitter werd J. Laan die voorzitter was geweest van Ons Vertrouwen.

Hij opende op vrijdag 14 juni 1946 de eerste veildag. Er werden 11.300 kg aardappelen aangevoerd tegen de vastgestelde prijs van f 17,20 per 100 kg. In 1969 bracht het Centraal Bureau van Tuinbouwveilingen een rapport uit waarin werd gesteld dat negen veilingen in oostelijk West-Friesland te veel van het goede was.

Er kwamen fusiebesprekingen op gang. De veilingen in Zwaag en Grootebroek (De Tuinbouw) hadden echter onderling afgesproken niet te willen fuseren met Medemblik.

Afb.9: De veilingklok van de MEO werd op 28 mei 1972 definitief stilgezet.

Ook binnen MEO was er geen eenstemmigheid, het bestuur wilde in meerderheid naar Zwaag en de leden naar Grootebroek. Toen restte er alleen nog maar liquidatie: op 28 mei 1972 was de laatste veilingdag in Medemblik.

Tot slot

We kunnen niet anders dan concluderen dan dat de geestelijke belangen van de tuinders de stoffelijke aardig in de weg hebben gezeten. Het was misschien beter geweest als er één veiling was gebleven.

Maarten Timmer
Hoorn, december 2021

Geraadpleegde bronnen

- M. Bison, *100 jaar veiling en tuinder 1887-1987*, Beverwijk, 1987.
C.H. Claassen en J.G. Hazeloop, *Leerboek voor de groenteteelt, zesde druk*, Zwolle, 1920.
P.J. Ente, *Een bodemkartering van het tuinbouwcentrum 'De Streek'*, Wageningen, 1963.
G.B.W. Huizinga, *Medemblik. Inzonderheid in verband met de Zuiderzeewerken*, Alphen aan den Rijn, 1940.
J.M.M. Leenders, *Zijn dit nu de handelwijzen van een herder...! Hollands katholicisme 1840-1920*, Nijmegen, 2008.
J.M.M. Leenders, *Hij komt van Hoorn. Hoorn tussen 1795 en 1914, een geschiedenis in 64 verhalen*, Hoorn, 2012.
P. Noordeloos, *De veilingvereniging De Tuinbouw*, Grootebroek, 1952.
P. Noordeloos en J. Morsink, *Geschiedenis van den polder Het Grootslag*, Heiloo, 1946.
D. Pilat, *Dutch Agricultural export performance (1846-1926)*, Groningen, 1989.
M.J.G. Timmer, *Bloembollen*, Zwolle, 2011.
J.L. van Zanden, *De economische ontwikkeling van de Nederlandse landbouw in de negentiende eeuw, 1800-1914*, Utrecht, 1985.

Westfries Archief, Hoorn.
Digitale krantencollectie via:
<https://www.westfriesarchief.nl/nieuws/787-westfries-kranten-online>.

Herkomst afbeeldingen:
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort: 1a.
Oudheidkundige Vereniging "Medenblik", Medemblik: 1b, 2 t/m 6, 8 en 9.
Westfries Archief, Hoorn: 7.

- 1 Ente 1963, 104.
- 2 Pilat 1989, 19.
- 3 Van Zanden 1985, 311.
- 4 Claassen en Hazeloop 1920, 452.
- 5 Claassen en Hazeloop 1920, 453.

- 6 Huizinga 1940, 61.
- 7 Huizinga 1940, 70.
- 8 Huizinga 1940, 70.
- 9 MC 9-2-1907. MC staat voor *Medemblicker Courant*.
- 10 MC 9-2-1907.
- 11 *Enkhuizer Courant* 7-2-1908.
- 12 In 1905 werd door de priesters van de Hoornse parochie *Onze Courant* gesticht. Verscheen vanaf 1 mei, aanvankelijk tweemaal per week, vanaf 1907 met zondagsblad en vanaf 1923 als dagblad.
- 13 Deckers was van 1928-1929 voorzitter van de LTB (de Katholieke Land- en Tuinbouwbond in Haarlem) en daarna achtereenvolgens minister van Defensie en van Landbouw en Visserij.
- 14 MC 25-4-1914.
- 15 Huizinga 1940, 71.
- 16 Leenders 2008, 464.
- 17 Jaarvergadering de Eendracht 8-2-1915, verslag in MC 13-2-1915.
- 18 MC 21-7-1919.
- 19 MC 24-12-1921.
- 20 Timmer 2011, 85.
- 21 Bison vermeldt in haar boek (blz. 24) dat op last van de Duitse bezetter de naam St. Joseph gewijzigd werd in Ons Vertrouwen. Bovendien diende De Eendracht ook onderdeel te worden van Ons Vertrouwen.
- 22 De Vrije Hoornse Courant 2-3-1946.

HARDDRAVERIJ-VEREENIGING „PRINS HENDRIK”
TE MEDEMBLIK.

Groote Paardenverloting

op Woensdag 4 October 1905,
in het Hôtel „Het Wapen van Medemblik”,
TE MEDEMBLIK.

Deze verloting is goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 11 April 1905, No. 46 en ingericht naar voorschriften van Z.Exc. den Minister van Financiën en van den Heer Commissaris der Koningin in Noord-Holland, terwijl de **trekking** geschiedt ten overstaan van den te Medemblik gevestigden Notaris.

HOOFDPRIJS: Een fraaie TILBURY met PAARD en volledige Bespanning.

Voorts een groot aantal **fraaie prijzen**, bestaande uit **Paarden, Veulens, Schapen, Sport-, Huishoudelijke en Luxe-Artikelen**, welke alle op den dag der Harddraverij, den 25 SEPT. a.s., *gratis ter bezichtiging worden gesteld*.

Maximum aantal Loten: 10,000.

Prijs per Lot f 0,50.

Onverkochte Loten trekken niet mede.

De hoofdprijzen zullen, indien eenigszins mogelijk, worden aangekocht op de *Jaarlijksche Paardenkeuring te Medemblik*, te houden WOENSDAG 13 SEPTEMBER a.s., 's morgens 10 uur.

Deze verloting wordt uitsluitend gehouden in het belang van deze Paardenkeuring en van de Paardensport.

De *Administrateur der Verloting*,
B. MEINDERSMA.

Het *Bestuur*,
W. C. KEESER, Voorzitter.
E. J. HERMES, Secretaris.

Voor den verkoop der Loten werden overal **sollede Agenten gevraagd**. — De voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar bij den Administrateur.

De teloorgang van de Westermolen en haar wederopstanding als Meelmolen De Herder

Van oudsher kon de burgerij van Medemblik van twee meelmolens gebruikmaken: de Westermolen en de Zuidermeelmolen. De geschiedenis van de Zuidermeelmolen is beschreven in de Jaaruitgave 2009 van onze vereniging. In dat artikel komt ook de Westermolen en met name de teloorgang van beide molens geregeld ter sprake. Het vervolg van de Westermolen als meelmolen De Herder komt niet aan de orde.

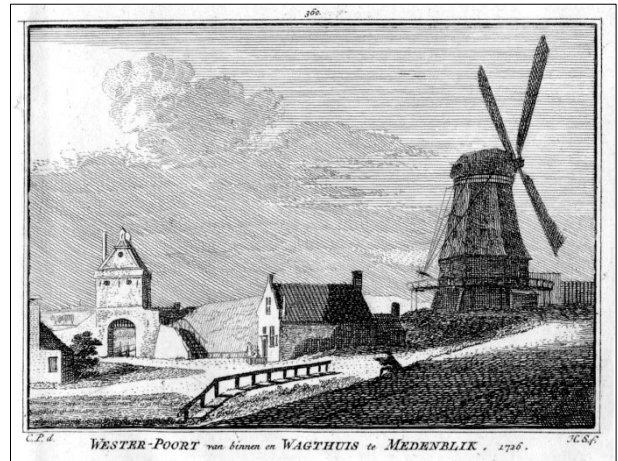
In deze bijdrage wordt beschreven hoe de collectieve herinnering aan de Westermolen leidt tot een breed gedragen inspanning van de Medemblicker bevolking en bedrijven. De huidige markante toegang aan de Westerdijk is daarvan het resultaat. Ik heb daarbij voor een klein deel geput uit krantenartikelen. Voor het overgrote deel is dit artikel echter een bewerking van een notitie van achttien pagina's, die zich in het archief van de OKV bevindt. Er staat geen auteursnaam bij, maar de notitie blijkt afkomstig van de hand van Jan de Vries. Hij was destijds secretaris van de Stichting de Medemblicker Meelmolen en is dat nu nog steeds.

De teloorgang van de Westermolen

In het midden van de 18e eeuw was Medemblik een stad in verval, aldus Peter Swart in het artikel over de Zuidermolen. De achteruitgang vertaalde zich in leegstand, sloop en een afname van economische activiteiten. Twee van de drie bierbrouwerijen in Medemblik sloten de deuren, één van de twee gereformeerde kerken werd buiten gebruik gesteld en ook het molenbestand ontkwam niet aan een sanering: een houtzaagmolen en de Zuidermeelmolen (na zware beschadiging door bliksemingslag) werden gesloopt.

Wel behield het stadsbestuur van Medemblik nadrukkelijk het recht om een tweede meelmolen toe te staan 'wanneer de stad in een beeter en florisanter staat souden mogen komen.' De Westermolen behield dus haar functie. Deze molen was in 1555 gebouwd en deed dienst tot ver in de 19^e eeuw, toen hij werd vervangen door een vernieuwde versie.

Het economisch tijntussen keerde niet. Het inwonertal van Medemblik in het midden van de 17^e eeuw, werd pas in de 20^e eeuw opnieuw bereikt. De Westermolen bleef nog draaien totdat in de eerste helft van de 20^e eeuw het doek viel.

Afb. 1: De Westermolen, het Poorthuisje en de toegangspoort in 1726 op een prent van Cornelis Pronk.

Het einde van de Westermolen valt samen met de aanleg van de Wieringermeer. Het droogmalen daarvan zou o.a. geschieden door het nieuwe elektrische gemaal 'Lely'. Daartoe werd over de dijk en vlak langs de molen een hoogspanningskabel aangelegd. Geëist werd dat de wieken zouden worden stopgezet, wegens de vrees dat losslaande zeilen in de hoogspanningskabels zouden komen. Na enig juridisch gesteggel moesten de zeilen gestreken, omstreeks 1930, en werd eerst elektrisch gemalen en daarna met een goedkopere krachtbron: de dieselmotor.

Vlak voor de oorlog kwam de molen geheel tot stilstand en werd gekocht door vier Medemblicker zakenlieden. Na de oorlog wilde men in de molen een restaurant exploiteren, maar dat bleek niet haalbaar. De Westermolen was er inmiddels niet op vooruit gegaan, zeg maar bouwvallig geworden, en werd voor f 4.000,- verkocht aan slopers en in 1948 daadwerkelijk gesloopt.

De Westermolen blijft in herinnering en moet terug

Het verdwijnen van de Westermolen werd door veel Medemblickers betreurd en was regelmatig onderwerp van gesprek. Er werd zelfs gefilosofeerd over mogelijkheden om weer een soortgelijke molen terug te plaatsen. Met name Bouke Draijer was een animator achter dit idee en hij wist zijn enthousiasme over te brengen op Jaap van Leverink.

Van Leverink had zijn jeugd in Medemblik doorgebracht en er naderhand een fabriek opgericht van verfspuitbussen, European Aerosols (HOLLAND) B.V. genaamd. Het idee was om een oude molen van elders over te plaatsen naar Medemblik. Het moest dan wel een molen zijn die niet onder de bescherming van Monumentenzorg viel.

Het was diezelfde Monumentenzorg die de Medemblikkers attenderde op een molenromp in Willeskop. De molen bevond zich op het terrein van een veevoederbedrijf, maar stond in de weg wegens een geplande uitbreiding. Deze molen, De Herder genaamd, dateerde uit 1695 en was oorspronkelijk olieslagersmolen aan het Zwet te Jisp. In 1904 verhuisde de molen van Jisp naar Willeskop, bij Oudewater, waar hij tot 1941 als korenmolen dienst deed. Vervolgens werd de molen ontdaan van wieken en maalwerk en in de molen werd een graansilo getimmerd.

Jaap van Leverink was al eens gaan kijken bij de molen en kennelijk was nu genoeg bekend om spijkers met koppen te slaan. Zoals dat gaat in Nederland, in concreto Medemblik, wordt vervolgens op 19 augustus 1985 een vergadering belegd in hotel Het Wapen van Medemblik. De vergadering resulteert in de oprichting van de Stichting Medemblikker Meelmolen. Op 30 augustus 1985 passeert de acte (gratis) bij notaris Van de Stolpe. Voorzitter wordt Jaap van Leverink; vicevoorzitter Bouke Draijer; secretaris Jan de Vries; penningmeester Alewijn Ott (die helaas spoedig hierna ernstig ziek werd en moest stoppen); overige bestuursleden zijn Karl Schuitemaker, Jan Beers, Ruud Scheffer en Albert Meendering (aanvankelijk als adviseur verbonden).

Vorbereiding

In de laatste week van augustus 1985 is de romp ook nog bekeken door een groepje van vijf: de heren Ott en Scheffer van het bestuur, aangevuld met Sjaak Pronk (Bangert), Jan Bakker en mevr. Wehman-Leeflang. Zij waren op een torenhoge ladder tot in de kap geklommen! Onder het stof beneden gekomen was de conclusie, veel werk: afbraak silo, verwijderen riet, vervoer romp.

De romp was ook al bekeken door dhr. Keuning van Monumentenzorg en zijn conclusie was positief: boven-, midden- en ondertafelement waren aanwezig en van voldoende kwaliteit. Hierop kocht de stichting de romp, waarbij wegens het vooralsnog ontbreken van financiën, Jaap van Leverink de benodigde f 10.000,- voorschoot. De Medemblikkers waren hiermee net de Oudheidkundige Vereniging Haarlem en die gemeente voor. Zij hadden ook plannen met De Herder.

In het bestuur was inmiddels gesproken over het vervoer. Bij voorkeur liet men de romp in zijn geheel overbrengen.

Bijvoorbeeld eerst over de weg via Gouda en Alphen a/d Rijn en dan over water; maar de romp was te hoog voor diverse bruggen onderweg. Er was ook het idee om een helikopter van de Amerikaanse luchtmacht te Soesterberg in te schakelen; de romp door de lucht van Willeskop naar Medemblik! De Rijksluchtvaartdienst zag dit niet zo zitten en het was de vraag of de romp het zou overleven. Liggend vervoer over de weg was te duur en bracht eveneens de vraag met zich mee of de romp het zou doorstaan. Kortom bleef als enige mogelijkheid over: toch demonteren en als 'bouwpakket' vervoeren.

Begin van een indrukwekkende collectieve inspanning

We zullen bij de beschrijving van dit project ontzettend veel vrijwilligers tegenkomen, die zich hebben ingezet voor de komst van een 'nieuwe' meelmolen. Hetzelfde geldt voor de hulp door bedrijven en de giften van particulieren en instellingen. Het is echt teveel om alles en iedereen te noemen. Maar het is hoe dan ook een indrukwekkende collectieve inspanning geweest van de Medemblikker bevolking en bedrijven. Daarbij ook geholpen door 'buitenpoorters', die moeten ook genoemd!

Het is onmogelijk om een dergelijk project alleen met vrijwilligers te volbrengen. Er moeten ook aankopen worden gedaan en professionals ingeschakeld. Voor de financiën zijn dan weer vrijwilligers in de weer. Zo had drukkerij Idema molenkalenders vervaardigd en die werden tijdens en na de oprichtingsbijeenkomst aan de man gebracht. Mevrouw Bakker-Bossen wist zo het eerste startkapitaal van f 380,- te vergaren. De ABN-bank had overigens bij de opening van de rekening al f 1.000,- geschonken.

Er werden ook verzilverde molenlepeltjes door de stichting verkocht (verkoopprijs f 9,95) en mevrouw Trijnie Louwes beschilderde belangeloos grote luciferdozen met een schilderijtje van de molen (f 3,- per stuk voor de stichting). Deze items werden ook buiten Medemblik verkocht en gingen zelfs internationaal! Ze hebben alles met elkaar aardig wat opgebracht voor de beginnende stichtingskas.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Provinciaal Elektriciteitsbedrijf Noord-Holland (PEN) kreeg de stichting, na een tip van burgemeester Feijtel, f 32.000,-. Naast vele andere acties zijn er drie collectes gehouden. De opbrengsten zijn me niet bekend, behalve de eerste van herfst '86 namelijk f 7.000,-. Bij die collecte ging een geluidswagen door avondlijk Medemblik met aan het stuur Jaap van Leverink, en die draaide tot vervelens toe het toepasselijke "Daar bij die molen...".

Opmerkelijk was verder de schenking van de wegebouwer Ooms uit Avenhorn: f 10.000,-.

Later komen we nog meer schenkingen tegen, met name in natura. Geregeld komt ook een onbekende gever ter sprake. Deze zou alles bij elkaar wel f 100.000,- hebben bijgedragen. Vaak viel daarbij de naam van Jaap van Leverink zelf. Maar die is dat altijd blijven ontkennen. En onlangs vernamen we van Ton Gieling, destijds medewerker van ABN, dat hijzelf geregeld gezien heeft dat de kassière enveloppen met geld ontving van een hem onbekende kleine sjofel geklede oude man. Deze waren bestemd voor de herbouw van de Meelmolen.

Een bijzondere vermelding verdient de sponsorsteppentocht die is georganiseerd. Oorspronkelijk was het plan om vanaf Stavoren via de Afsluitdijk naar Medemblik te stappen. Mede door het slechte weer, werd het een tocht Hoorn-Medemblik op 1 oktober 1988.

Er werd een gat in het riet gezaagd en het hout van de silo werd daardoor naar beneden geworpen. Maar het werken op grote hoogte met kettingzagen in de hand werd toch te gevaarlijk. Bovendien liepen de mannen allemaal met ontstoken ogen rond. Toen een derde was verwijderd, werd besloten de verdere sloop uit te besteden aan een plaatselijk sloopbedrijf. Dat kon voor f 9.000,-.

Met dit stoffige werk zijn de volgende Medemblikers bezig geweest: L. Pasterkamp, W. Meijer, A. Kok, Sj. en K. Bakker, J. Pronk, T. v. Doorn, W. Bos, R. Scheffer, T. Haakman en W. Meester. Verder de volgende buitenpoorters: J. Beers (Schellinkhout), A. Smit en K. de Hart (Obdam), D. Ramondt (Wieringermeer), P. Stam en M. de Vries (Opperdoes) en J. v. Leverink (Haarlemmerliede). Poland zorgde vervolgens voor de demontage van de molen.

Afb. 2: Demontage van de molen te Willeskop (1986).

Deelnemers: Klaas en Andries Venneman, Piet Korsuize, Ina de Beer en de wethouders Geri Kroezen en Marijke Langendijk. Onderweg is de tocht door de regionale televisie vastgelegd en bij aankomst in café Brakeboer bleek de opbrengst f 2.085,-!

Sloop en vervoer

De sloop van de molen zou zoveel mogelijk door vrijwilligers geschieden. De demontage zou molenbouwer Poland uit Heerhugowaard voor zijn rekening nemen tegen een vergoeding van f 19.000,-. In de week van 12 mei 1986 begon het sloopwerk. Iedere dag toog een groepje van drie man naar Willeskop.

Het vervoer naar Medemblik werd gratis verzorgd door de firma Jelle Huitema. Op zaterdag 31 mei werden de eerste onderdelen gelost bij de dijk. Het betrof de onderdelen van de kap, bestaande uit: acht tafelementen, rolvloer, rolring, kuip, overring met voeghouten en kapsantten.

Op 7 juni kwam de volgende lading: de balken van de romp (o.a. achtkantstijlen). Uit de in de lead genoemde notitie haal ik het volgende citaat: "Dekzeilen erover, en daar lag dan de molen, een onherkenbare hoop onderdelen en logisch dat menigeen achter z'n oor krabde en behoorlijk sceptisch stond tegenover de rest van de plannen."

Ik liet me dit ontvallen aan Jan Beers, destijds adviseur en bestuurslid. Jan is na de opbouw teruggetreden als bestuurslid van de stichting wegens zijn werk en zijn bemoeienis met De Grote Molen te Schellinkhout (een poldermolen). Jan had gehoord dat De Herder zo weinig meer draaide wegens het overlijden van Theo Siepe en vroeg of hij kon helpen. Graag dus. Wel, Jan vond het wel meevallen dat aanzicht van een hoop balken: "Je moet het zo zien. Honderden jaren geleden maakten de molenbouwers de onderdelen van de molens in hun werkplaatsen. Daarbij werden die onderdelen genummerd. Voor de onderdelen op de hoeken van het achtkant werden dus acht Romeinse nummers gebruikt (de Romeinse getallen konden eenvoudiger in het hout gebeiteld worden dan via ons zogeheten positiestelsel). Door de nummering kon je, net als vroeger gebeurde, de molen als pakket herbouwen."

De werkzaamheden beginnen met de onderbouw

Bouwen doe je op een fundament. Nu was uit onderzoek al gebleken dat het oude fundament er niet meer was. Vermoedelijk verdwenen tijdens werkzaamheden aan de dijk. Verder had het Hoogheemraadschap laten weten dat er niet geheid mocht worden op de dijk. Het moest dus een betonnen fundering worden.

Eerst moest de plek worden uitgezet waar het gat voor de fundering moest worden gegraven. Dit uitzetten geschiedde in de tweede week van augustus 1986 door Albert Meendering van architectenbureau Vlaming, Ruud Scheffer en Jan de Vries. Hierbij werd gebruik gemaakt van oude foto's waarop de positie van de Westermolen ten opzichte van het Poorthuisje kon worden bepaald. Dat Poorthuisje was op dat moment ook weer in aanbouw; een initiatief van Jaap van Leverink dat op zich los stond van de herbouw van de meelmolen. Het Poorthuisje kon wel worden herbouwd op de oude fundamenten. Helaas moest de molen wel drie meter opschuiven ten opzichte van de oude plek omdat de PEN wederom niet toestond dat de molen te dicht bij de hoogspanningskabels kwam te staan.

Het graven van de kuil kon nu beginnen. Uiteraard geschiedde dat mechanisch, welke klus in drie uur op zaterdag 16 augustus was geklaard. In de laatste weken van augustus heeft vervolgens een ploegje vrijwilligers de bekisting voor het beton vervaardigd.

Daarna volgt de bewapening van het beton voor de fundering. Het gevlochten betonijzer, dat als hek rond het inmiddels afgebouwde Poorthuisje had gefunctioneerd, kon hierbij dienst doen. Dat gold ook voor de bewapening van de poeren, de acht recht-opstaande pijlers waartussen de muren worden opgemetseld. Op 30 augustus komt een betonwagen van BBN voorrijden, alsmede een telescoopkraan van de firma Winder uit Limmen.

De beton, als natura geschonken, kon nu harden. Een week later werden de bekistingen van de acht poeren volgestort. Hier kwam geen kraan aan te pas; handwerk, wel met de hulp van de tractor van Douwe Ramondt uit de Wieringermeer.

Aannemer Vink uit Wervershoof schonk een partij bakstenen voor het metselwerk op de betonnen fundering. De stenen werden aan de voet van de dijk afgeleverd. Na vijf uur sjouwen, met hulp van een tractor van de firma Zwaan ('om niet' afgestaan, met chauffeur) stonden ze boven aan de dijk. De eerste muren werden gemetseld door Cees Langereis en Dirk Breg, in de derde week van september 1986.

Daarna is het meeste werk gedaan door Gerrit Zeilemaker, geholpen door Sjaak Bakker en Peter Verwoerd (uit Middenmeer). Door het optrekken der muren kon op een gegeven moment ook het toekomstig deurkozijn overeind worden gezet. Het begon er zodoende steeds meer op te lijken en de giften begonnen binnen te stromen. Men ging erin geloven! Dit verklaart ook het grote succes van de eerder genoemde eerste collecte.

Het onderachtkant

De winter was in aantocht. Gelukkig kon er doorgewerkt worden doordat de firma Woudenberg een Romneyloods ter beschikking had gesteld. Firma Bood zorgde voor een stroomleiding en Alfons den Boer monteerde stroomleidingen en lampen.

Molenmaker Poland was intussen bezig met de acht stijlen van het onderachtkant. Vier stuks werden afgekeurd en opnieuw door hem vervaardigd. De vier andere moesten verlengd en dat werd weer door de vrijwilligers zelf gedaan. Hiermee werd 17 januari 1987 begonnen; een maand later was dit onderdeel afgerond. Op 14 maart ging het eerste hout op de muren, te weten het ondertafelement als eerste deel van het houten molenskelet. Gebruik werd daarbij (mede) gemaakt van balken van werken van Rijks-waterstaat. Ze werden mooi waterpas en in de menie gezet.

Op 2 mei werd de volgende stap gezet. De vier zogeheten legeringsbalken werden uit de stapel onderdelen gehaald. Deze werden met de steunstukken (korbelen geheten) op de acht stijlen aangebracht om de stijlen met elkaar te verbinden, zodat er vier 'jukken' ontstonden. Voor de verbindingen werd hardhouten pennen gebruikt, de klassieke molenbouwers methode.

Op maandag 15 juni 1987 werden de vier jukken door de kraan van de firma Winder op de onderbouw gezet. Daarbij waren heel wat mannen nodig om met tuilijnen de schommelende gevaartes in toom te houden. Het was een hele opluchting om de jukken te zien zakken en te bemerken dat alles keurig paste.

"De zon was net onder en de hemel was helder." aldus de schrijver van het anonieme document. "Het silhouet van het oude achtkant tegen de snel verduisterende hemel was als van een soort prehistorisch monster, een reuzenspin uit een griezelfilm."

Begin 1988 dacht men een hijsinrichting voor meelzakken in Pijnacker te hebben bemachtigd. Later bleek dit niet bruikbaar en is door de molenmaker een andere installatie geleverd.

Afb.3: Het onderachtkant (1987).

Het resultaat van maanden werk was ineens duidelijk zichtbaar aanwezig. Nu kon het onderachtkant worden opgevuld. Eerst nog werd de bouwput weer netjes opgevuld tot het maaiveld. Dit is gedaan met een hele partij kunststof buizen, gekregen van Draka Polva uit Enkhuzen. Vervolgens legden mannen van stratenmakers bedrijf Groenen een klinkervloer met cirkelpatroon in het midden (eind september-begin oktober).

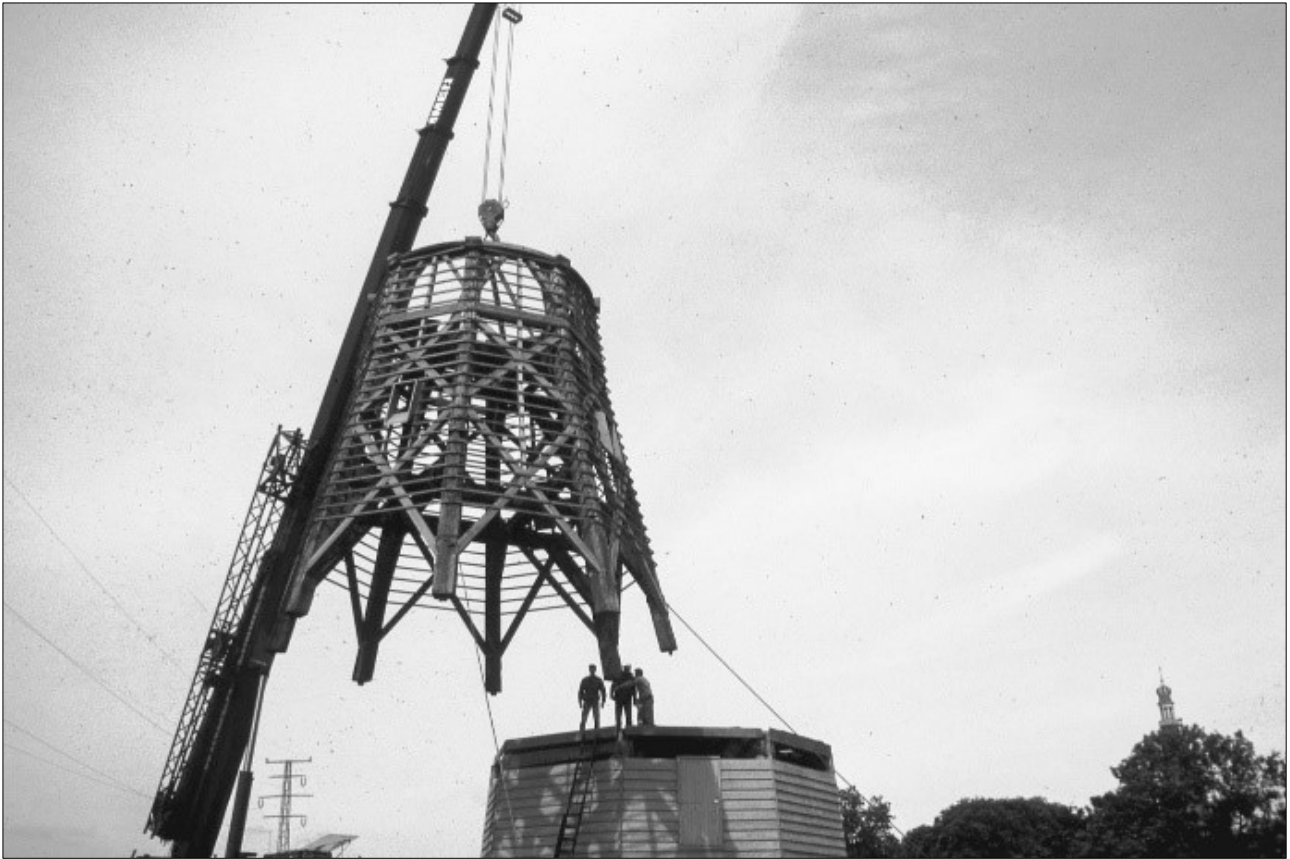
Begin september arriveerde een partij gezaagd hout van de zagerij in Monnickendam, waar de stichting vaak zaagwerk liet doen. Firma Pot had het transport cadeau gedaan. Toen kon het timmerwerk voor veldkruisen, veldstijlen, raamkozijnen en de houten mantel van het onderachtkant (de zogenaamde 'weeg') van start gaan.

Half november was de 'weeg' klaar, inclusief raamen deurkozijnen. Gerrit Zeilemaker en dhr. Klein waren hier vaak bezig. Kosteloos konden verder diensten worden betrokken bij: aannemersbedrijf Beek, timmerfabriek Ruiter, Jachtwerf Jongert en BBN. Ook werd de vloer voor de eerste zolder aangelegd. Verder werden de opgeknapte deuren uit Willeskop bevestigd.

Het bovenachtkant

De PEN had, zoals zojuist vermeld, f 32.000,- toegezegd. Op 22 januari 1988 werd de cheque van de PEN overhandigd. De bestemming stond al vast: het rietdekken van het bovenachtkant. Nu moest die nog in gereedheid worden gebracht! Dat betekende: schoonschrapen van balken; oude spijkers e.d. verwijderen; kepen die erin waren gemaakt toen in de romp een silo werd gebouwd, weer opvullen met houtklossen. Al dit werk werd hoofdzakelijk verricht door Sjaak Berkhout, Piet Hoogewerf (voorman), Gerrit Zeilemaker en Jan Schoenmaker. Later kwam daar nog Jan Gorter uit Den Oever bij. Begin maart was dit klaar. Ook in maart werd de waterleiding aangelegd.

Half april waren stijlen van het bovenachtkant klaar en de legeringsbalken erin gezet. Met een kraan van de firma Van Straalen werden de jukken overeind gezet en aan elkaar verbonden. Het bouwwerk bleef op de grond staan en vandaar uit werd het binnenwerk opgevuld. Op 3 juni 1988 werd het gevaarte in zijn geheel op het onderachtkant getild. Dat gebeurde met een 100-tons kraan, gesponsord door Jachtwerf Jongert.

Afb. 4: Het bovenachtkant wordt op de onderbouw geplaatst (1988).

Eerst werd de stroom van de hoogspanningsleiding uitgeschakeld en toen werd er gehesen. Ook nu paste alles precies op de uitsparingen bovenop het onderachtkant, hetgeen leidde tot een luid applaus van de toeschouwers. Uit inspectie van het hele bouwwerk door dhr. Keuning van Monumentenzorg bleek dat alles goed was uitgevoerd.

Hierna werd de stelling, de achtkantige omloop rond de molen op rand van onderbouw en bovenachtkant, opgebouwd. Dat werd tussen eind juni en half juli gedaan. Een belangrijke formele zaak werd ook in deze periode geregeld namelijk het opstalrecht dat door het Hoogheemraadschap voor 30 jaar werd verleend aan de eigenaresse van de molen, de stichting dus. In 2018 moest dit recht worden vernieuwd.

Begin augustus begon rietdekker Koning uit Zwaag. Vooraf was al timmerwerk gedaan op basis waarvan hij het riet kon steken. Met Kalenbergs riet werd de rieten mantel rond het bovenachtkant gelegd. Gedurende enkele weken werd hieraan, vanaf de stelling, gewerkt. Tegelijkertijd werden ramen geplaatst.

Kap en as

Men kon nu beginnen met het werk aan de kap. Een gecompliceerde zaak bleek daarbij de vervaardiging van de kapring. De oude houten kapring was niet meer bruikbaar, maar diende wel als maatlat.

Toen de kuip van de kap gereed was, ging er een ijzeren ring omheen om het geheel stevig bijeen te houden. Op 22 oktober 1988 werd de kuip door een kraan op het bovenachtkant geplaatst.

Inmiddels was een bedrijf uit Made, met de naam Renofors, bezig met de versterking van de houtverbindingen met epoxyhars. Eerst werden gaten geboord en die werden gevuld met de hars. De toch wat zwakke constructie moest hierdoor zo hard worden als beton. Het karwei duurde twee weken en kostte f 14.000,-.

Het werk aan de rest van de kap vorderde, maar voordat de kap erop kon zou toch eerst de centrale spil, de koningsspil, erin neergelaten moeten worden. Dat zou wel gaan met een hoogwerker. Maar er moest vervolgens ook nog een bovenas met die koningsspil worden verbonden. En die bovenas was er nog helemaal niet. Hoe kwam je daar nu weer aan?

Wel, bestuurslid Albert Meendering kwam per toeval in contact met een directielid van Hoogovens (het huidige Tata Steel IJmuiden) en sprak over de plannen. Het resultaat was dat Hoogovens aanbod als sponsor een as te gieten!

Nu nog een gietvorm. Molenaar Spijker uit het Twentse dorpje Saasveld bleek er een te bezitten, die kon bij hem gehuurd worden. De gietvorm werd door transportbedrijf Huitema opgehaald en naar de werkloids gebracht.

Afb. 4a: De in de gietmal aangebrachte tekst (1989).

Daar moest hij eerst nog worden verlengd, alvorens op 7 november naar Hoogovens te worden gebracht.

Verder met de kap. Dat is een kunstig geconstrueerd voorwerp dat uit vele onderdelen bestaat: steunderbalk, slagstuk, windpeluw, spantring, roosterhouten, achter- en voorkeuvelens, penbalk, spreuweplanken (om de vogels buiten te houden, terwijl de kap toch op sommige plaatsen toegankelijk is). Jongert en timmerfabriek Ruiters zaagden de 'hoekstukken' (golfvormig uitgezaagde houten klossen achteraan de kap). Om de onderdelen definitief aan elkaar te bevestigen waren enorme ijzeren bouten nodig, vervaardigd door firma Visser uit Twisk.

Om de molen in de wind te zetten heb je een kruirad nodig, een groot wiel dat lijkt op een scheepsroer. Dat rad werd weer vervaardigd door Jan Bakker uit Opperdoes. Het kruiwiel draait om de kruias en die is gemaakt door Dolf Warnaar, medewerker van Jongert, uit één van de balken die van molen De Kat uit de Zaanse Schans afkomstig waren.

Op 29 maart 1989 was het dan zover dat de bovenas bij Hoogovens werd gegoten, onder toezicht van de heren Berkhout, Verwoerd en De Vries. Het gietproces is op film vastgelegd en staat op een dvd over de bouw van De Herder.

De medewerkers van Hoogovens hadden in de gietmal een tekst aangebracht, die inderdaad op de as staat te lezen:

*Tussen Jisp en Wormer olie geslagen.
Daarna naar Willeskop gedragen.
Nu ben ik in myn schik
en maal meel in Medemblik.*

Toen de as was afgekoeld is hij door een ploegje vrijwilligers groen geschilderd en door de firma Pot naar Medemblik gereden. De as had een waarde van f 35.000,-, maar dat kwam voor rekening van Hoogovens. De medewerkers aldaar kregen een fles wijn. In Medemblik is vervolgens de as opgehesen, Jongert betaalde de benodigde kraan, en in het achtkant neergelaten.

Afb. 5: De bovenas arriveert in Medemblik (1989).

De wieken

Het laatste wat nu nog stond te gebeuren aan montagewerk, betrof de wieken. Die bestaan uit twee roeden die elkaar kruisen. Op de vier uitsteeksels die dan ontstaan wordt een hekwerk geplaatst en daarop worden zeilen bevestigd. Zo ontstaan de vier wieken van een molen. Maar het maken van de roeden was een nogal gecompliceerde klus.

Afb. 6: Roeden en hekwerk. De man met de hoed is Jaap van Leverink. Jan Gorter (met pet) en Sjaak Berkhout zijn bezig met het hekwerk. Een onbekende man kijkt toe. Op de achtergrond de versiering in verband met 'Medemblik 700 jaar stad' (1989).

Zo'n roede is niet alleen een gigantisch stuk metaalsnijwerk, maar moet ook een nauwkeurig bepaalde buiging en torsie (draaiing) vertonen. Het computer-gestuurde metaalsnijapparaat van Jongert bracht uitkomst. Monumentenzorg maakte een zeer gedetailleerde tekening en droeg die met uitleg over aan B. Haakman die bij Jongert werkte. In de tweede week van mei 1989 werd dit werk uitgevoerd. Het resultaat was loepzuiver: twee gevaartes van 24 meter lengte en 1.600 kg gewicht met precies de juiste details.

Er is door de mensen van de werf erg veel tijd in de roeden gestoken en die uren hoefden, volgens afspraak, niet te worden betaald. De directie van Jongert stond helemaal achter dit project.

Wel is het zo, dat toen de roeden de hal uitgingen, directeur Jongert zei: "En nu wil ik ze ook nooit meer terugzien, ze hebben al veel te veel gekost!".

De roeden werden per schuit naar het bedrijf van Henk Dudink vervoerd, alwaar ze werden gestraald en geveerd met epoxyhars. En tussen de bedrijven door werd Jaap van Leverink koninklijk onderscheiden wegens zijn verdiensten voor Medemblik!

Het binnenwerk, plaatsing van kap en wieken

De tijd voor het binnenwerk was nu aangebroken. Dit samenstel van spillen, raderen en kammen was dermate specialistenwerk dat men allang geleden had besloten dit uit te besteden. Molenmaker H. Vaags uit Aalten ging die klus voor ongeveer een ton voor zijn rekening nemen. Het meeste werk voerde hij overigens uit in zijn werkplaats te Aalten.

Wat onder meer moest gebeuren was het aanbrennen van de gietijzeren rollen waarop de kap zou ronddraaien. De 75 benodigde rollen werden geleverd door Duijves Drijfwerken uit Wieringerwerf. De koningsspil werd daarnaast boven en onder voorzien van een ijzeren taats, een soort gigantische kogellager, waarop hij zou moeten rondwentelen.

Die spil brengt de beweging van de wieken vanuit de kap over naar de koppels maalstenen. Op 3 juni 1989 plaatste de molenmaker de vang, een reconstructie die om het aswiel of bovenwiel grijpt om het wiekenkruis stil te zetten.

Op 29 juni 1989 ging dan de kap op de molen. Twee kranen zetten het 15.000 kg wegende gevaarte op zijn plaats. Half juli kwamen de roeden, die op schragen kwamen te liggen beneden aan de dijk. Vrijwilligers gingen vervolgen het hekwerk construeren. De heklatten moesten op maat gemaakt worden; de hekken moeten namelijk een bepaald verloop hebben om goede windvang te verzekeren. Vandaar dat de gaten in de roeden onder een bepaalde hoek waren aangebracht en dat de heklatten verschillende lengtes kregen. Toen het hekwerk klaar was, ging het naar houtimpregneerderij Leegwater bij Heerhugowaard.

De roeden kregen nog een behandeling van good old Harm van de Wetering. De oude vakman maakte de 'kikkers', bevestigingspunten van de zeilijnen (lijken van bovenaf op zittende kikkers). Harm maakte ook de springbeugel, die om de as was aangebracht. Verder werd de bliksembeveiliging aangebracht.

Maandag 11 september was een grote dag. Via een kraan ging eerst de staartbalk de lucht in. Daarna de lange en korte schoren die samen het driehoek vormen waardoor de kap met het eerder genoemde kruirad in de rondte kan worden gedraaid om de wieken in de wind te zetten. Vervolgens werden de wieken met behulp van de kraan door de askop geschoven. Nu het 'pannenbier'. Dan nog wat werk: de ene helft was al van het hekwerk voorzien; bij het onderste deel gebeurde dat nadat de roede door de as was geschoven. Tenslotte werd het naambord van De Herder bevestigd. Dit bord, in molenaarstermen de 'baard', was met materiaal van Jongert vervaardigd door vrijwilliger Berkhout.

Het proefdraaien van het gevlucht (het wiekenkruis) vond op 29 september plaats en verliep uitstekend. Alleen moesten de kammen op de raderen nog wel gesmeerd, liefst als vroeger met bijenwas. Wel, die was werd geleverd door plaatselijke imker Arie van Eijk, de voormalige wethouder. Ook zeilen moesten aangeschaft. Die zijn gemaakt door een ouderwetse ambachtelijke zeilmakerij uit Alkmaar. In de loop der tijd bleek die zeilmakerij overigens omsloten geraakt door de 'rosse buurt' van Alkmaar!

In het najaar kreeg de stichting een gift in natura van wegenbouwer Ooms. Het aloude schelpenpad om en naar de molen werd door deze firma aangelegd. Nu kon ook een groot houten hek worden neergezet. Een andere gift van ca. f 2.000,- was afkomstig van de Stichting Hervormd Weeshuis en betrof de aanleg van schijnwerpers voor verlichting van de molen.

Op 2 december 1989 kwam molenmaker Vaags een volgend onderdeel van het binnenwerk afleveren: het zogeheten spoorwiel, dat op de steenzolder de beide spillen van de koppels molenstenen zou moeten aandrijven door daarop de kracht van de rondwentelende koningsspil over te brengen. Het enorme wiel werd in onderdelen aangevoerd, naar boven gehesen en daar door Vaags en zijn mannen in elkaar gezet rond de koningsspil.

Ook die molenstenen werden via Vaags gekocht bij van Hees uit het Duitse Geldern. Op 12 januari 1990 werden ze afgeleverd: vier kunststenen, twee liggers en twee lopers, elk zo'n 2.000 kg zwaar. Vaags en zijn assistent konden toen gratis overnachten bij het voormalige hotel De Zilvermeeuw aan de Oostersingel, begin Vlietsingel.

Het einde naderde. Geleidelijk aan arriveerden steeds meer, door Vaags vervaardigde, onderdelen van het binnenwerk: steenspillen, schuddebakken en meelgoten. Op de begane grond werd een kantoorje getimmerd. De binnenzijde van de muur van de onderbouw werd nog even vakbekwaam gestukadoord door Jan Struik. Nu nog een molenaar vinden! Dat werd Rens de Ruiters uit Amsterdam, die diverse mensen meenam van molen De Bleeke Dood te Zaandam.

De ingebruikneming en verder

Op 9 mei 1990 is de molen officieel en op feestelijke wijze in gebruik genomen. Dat geschiedde via het lichten van de vang (de rem) door prins Claus in zijn hoedanigheid van beschermheer van de Vereniging "De Hollandsche Molen". Vooraf was er een plechtigheid in het stadhuis. Daar stond ook een lege stoel voor de onbekende gulle gever! Het was ook nog een zonnige dag!

Vermeldenswaard is nog dat er ook een heel jonge gast bij was die samen met de prins de vang mocht lichten. Een Amerikaans meisje van 3 jaar oud, Erin Yoder uit het stadje Holland in Michigan, de peetdochter van de voorzitter van de vereniging "De Zaanse Molen", die ook zeer geïnteresseerd was in het project. De familie Yoder was naar Nederland gekomen voor de peetvader en om tegelijk Erin de molen te laten zien.

Het bestuur was overigens al enkele maanden eerder begonnen zich te oriënteren op de vraag hoe de exploitatie van dit project in het vervolg zou moeten aangepakt. Daartoe zijn molens in IJsselstein en Wassenaar bezocht.

Dit brengt ons bij de tegenwoordige tijd. Meelmolen De Herder is een rijksmonument en kan voor het groot onderhoud gebruik maken van een subsidie die 50 of 60% van de kosten dekt. Het klein onderhoud gebeurt door een onderhoudsploeg van vrijwilligers.

Afb. 7: Meelmolen De Herder feestelijk door prins Claus in gebruik genomen op 9 mei 1990. V.l.n.r. Jan Beers, Jaap van Leverink, prins Claus, Wally Vreijzen,(en één na laatste) Jos Feytel.

Voor de benodigde aanvullende fondsen zijn ook weer vrijwilligers bezig met rondleidingen, het organiseren van evenementen e.d. Belangrijk daarbij is het Poorthuisje als gezellige pleisterplaats. Dit Poorthuisje is met behulp van een obligatielening gekocht van de zonen van Jaap van Leverink. Vele Medemblikkers schenken daarbij de aflossing op het moment dat ze uitgeloot worden!

Jaap van Leverink zelf is op 24 januari 2011 overleden in zijn woonplaats Haarlemmerliede. Dat zijn hart bij Medemblik lag blijkt uit het feit dat hij op begraafplaats Zorgvlied ter aarde is besteld. Jaap is als voorzitter opgevolgd door een man van het eerste uur: Bouke Draijer. Toen Bouke het einde voelde naderen heeft hij Piet Goverse gevraagd de bestuurshamer over te nemen. Na 10 jaar voorzitterschap heeft Piet vervolgens het stokje doorgegeven aan Bert de Jong.

Jan de Vries en Sjaak Pronk
Medemblik, november 2021

Geraadpleegde bronnen

Map Meelmolen De Herder in de bibliotheek van de Oudheidkundige Vereniging "Medemblik".

Peter Swart, *De Zuidermeelmolen van Medemblik*, In: Jaaruitgave 2009 van de OKV "Medemblik", 4-10.

Website De Nieuwe Molen:
<http://www.denieuwemolen.nl/techniek.html>

Herkomst afbeeldingen:
Stichting Medemblikker Meelmolen: 1-7.

„Jams de Betuwe” TIEL.

In kleine en groote potten vanaf
22¹/₂ cent per pot
Potjes van bijna 8 ons zwaar, 30,
37¹/₂ en 45 cent.
Uitgewogen 40 cent per pond,
8 cent per ons.

GEMBER,
25 en 30 cent per pond.
Luxe potjes Gember 50 cent per
stuk.

Verkrijgbaar bij
D. BIJVELD.
Medemblik, Westerhaven

Jaarverslag 2020 - 2021

Ook dit jaar kon als gevolg van de door de Rijks-overheid afgekondigde maatregelen de algemene jaarvergadering geen doorgang vinden. In plaats daarvan heeft het bestuur schriftelijk verslag van het afgelopen verenigingsjaar aan de leden gedaan.

Bestuur

Dit jaar zijn de secretaris, R. Boekel, en dhr. A. Gieling aftredend en herkiesbaar.

Ledenbestand

De vereniging heeft 396 leden. Dat is er één meer dan vorig jaar.

Overleden leden

In het afgelopen verenigingsjaar namen wij afscheid van:

- Herman Bos (Alphen aan den Rijn);
- Eugène Kerckhaert;
- Wil Vroonland-Manshande;
- Ali Steltenpool-Steketee;
- Paul Kuin.

Onze gedachten zijn bij hun familieleden.

Stadswandelingen

Dit seizoen hebben er als gevolg van de coronacrisis slechts twee stadswandelingen plaats gevonden en wel op 10 augustus en 23 september 2021.

Lezingen

Helaas hebben wij dit seizoen vanwege het COVID 19-virus geen lezingen kunnen organiseren.

Jaarlijkse excursie

Ook de jaarlijkse excursie kon - net als vorig seizoen - als gevolg van de coronapandemie ook dit seizoen niet doorgaan. Onze twee oud-bestuursleden, Jacqueline Mureau en Ko Stavenuiter, die de excursie hadden voorbereid, hebben tot op heden dus nog geen eer van hun werk gehad.

Jaaruitgave

De Jaaruitgave 2021 is al gereed! Een compliment daarvoor aan de redactie en aan mevrouw Revier is op zijn plaats.

De redactiecommissie is dit jaar tweemaal (eenmaal via Zoom en eenmaal fysiek) bij elkaar gekomen onder voorzitterschap van Sjaak Pronk.

Er zijn reeds plannen ontwikkeld voor de Jaaruitgave voor 2022.

Ad Kamma heeft de inhoudsopgaven van de Jaaruitgaven, die op de site van onze vereniging voor iedereen beschikbaar zijn, bijgewerkt.

Schenken

Ook dit jaar heeft de vereniging weer een aantal schenkingen mogen ontvangen.

Hiervan is een overzicht beschikbaar, dat op verzoek door de secretaris wordt toegezonden.

Huisvesting

Onze huisvestingssituatie is nog hetzelfde, zij het dat als gevolg van de coronacrisis bijna geen gebruik van het gebouw in de Torenstraat is gemaakt. Het afgelopen jaar hebben wij als bestuur namelijk vergaderd in de raadzaal van het voormalige Stadshuis.

Stadsmuseum

Het Stadsmuseum is noodgedwongen al twee seizoenen gesloten. Hierdoor is het zeer de vraag, of coördinatoren en suppoosten nog bereid zijn om - als dat überhaupt mogelijk wordt - komend jaar weer dienst te draaien in het museum. Daarbij gaat ook ons aflopende huurcontract een rol spelen.

Tijdens de Open Monumentendag bestond dit jaar de mogelijkheid om de voormalige raadzaal te bekijken. Bijna 200 mensen hebben hier gebruik van gemaakt.

Nadat het lange tijd angstvallig stil is geweest m.b.t. de ontwikkelingen op de Kop van de Nieuwstraat hebben we in de "Medemblikker" van 21 oktober jl. kunnen lezen, dat burgemeester en wethouders van Medemblik van plan zijn medewerking te verlenen aan het realiseren van woningen, winkels en horeca en het herinrichten van terreinen op en bij het perceel Dam 4 in Medemblik. Wij blijven dit met belangstelling volgen en zullen hier zo nodig op inspelen.

Ondertussen blijven wij wel actief waar het gaat om het onderzoeken van onze opties na het verlopen van ons huurcontract. Maar vervangende huisvesting ligt helaas niet voor het oprapen.

Verslag kascommissie

De kascommissie, bestaande uit Hans van der Klein en Gerard van As, heeft de boeken onderzocht en alles akkoord bevonden (decharge voor goedkeuring penningmeester).

Benoeming nieuwe kascommissie

In de kascommissie voor 2022 heeft in ieder geval Gerard van As zitting. Het andere lid en een reserve lid moeten nog worden benoemd.

Verslag penningmeester

Het afgelopen boekjaar laat volgens de penningmeester een positief resultaat zien van € 1.507,-. Dit resultaat is voor het overgrote deel het gevolg van een bijdrage van de gemeente uit het Corona-noodfonds i.v.m. de gedwongen sluiting van het Stadsmuseum.

Hierbij moet nog wel worden aangetekend, dat als gevolg van de verkoop van het oude Stadhuis aan de projectontwikkelaar de betaling van de huur van het Stadsmuseum over de tweede helft van 2021 is "opgeschort", zodat er nog rekening moet worden gehouden met het alsnog betalen van huur aan de projectontwikkelaar. Op verzoek wordt het financiële verslag toegezonden door de secretaris.

Vooruitblik naar 2022

- **Thema-avonden en jaarvergadering**

Wij hopen in 2022 weer thema-avonden te kunnen organiseren. De onderwerpen daarvan zijn op dit moment nog niet bekend. De jaarvergadering zal plaatsvinden op 25 november 2022.

- **De jaarlijks excursie**

Of wij in 2022 weer een excursie kunnen organiseren, hangt niet alleen af van de situatie op dat moment m.b.t. het Corona-virus, maar ook van het aantal deelnemers.

Wij hebben namelijk moeten constateren, dat het aantal deelnemers aan de jaarlijkse excursie de afgelopen jaren sterk afnam. Om de excursie door te kunnen laten gaan, moeten er in ieder geval 50 mensen aan deelnemen.

- **De Munt**

Na een lange periode van voorbereiding (N.B. De plannen dateren al van januari 2018!) is in september 2020 gestart met de daadwerkelijke realisering van het monument, waarna het in november 2020 is onthuld door Jeipo Paardekoper en Peter Koelemeijer.

De verwezenlijking van het monument was niet mogelijk geweest zonder de steun van vele personen en instellingen. Op deze plaats willen wij dan ook nogmaals iedereen bedanken, die hieraan heeft bijgedragen.

Omdat het monument op en in grond van de gemeente ligt, is in overleg met de gemeente afgesproken om het beheer en onderhoud aan de gemeente over te dragen.

- **Website**

In 2022 hopen wij onze oude website te hebben vervangen door een gloednieuwe.

T. Pronk, voorzitter

R. Boekel, secretaris

Medemblik, 30 november 2021

Geen beter Huidverf
voor houten schepen, dan
NUBIAN COPPERPAINT
uit de fabriek VITTORIO GREGO & Co., Triëst.
Voorkomt aangroei en vuil worden; wordt met het meeste succes door ons geleverd. *Attesten ter inzage.*
Verkrijgbaar bij de **Hoofd-Agenten**
Firma J. B. KROON & Co.,
Oude Schans 66, Amsterdam,
en bij de bekende **depôts** te *Amijk, Delfzijl, Enkhuizen, Den Helder, Hoorn, Kolhorn, Medemblik, Wieringen, IJmuiden.*
Waar nog niet verkrijgbaar, dephouders gevraagd

Verglaasde en onverglaasde
BUIZEN
en
Draineerbuisen,
in alle grootten en wijden steeds voorradig bij **A. LANGEREIS** te Medemblik.
Levering franco wal tegen concurrerende prijzen.

Uitslag Veilingen.
op Vrijdag 9 Juni j.l. in
„het Wapen van Medemblik.”
Perc. 1. Huis en Erf aan de Oosterhaven te Medemblik, gekocht door den hr. J. Gijzelaar voor f 1525.
Perc. 2. Huis Erf en Tuin, in den Turfhoek te Medemblik gekocht door den heer K. Hoogendijk, voor f 2301.
Snelpersdruk van K. H. IDEMA,
te MEDEMBLIK.

Colofon

Secretariaat:

R.J. Boekel Westersingel 10 1671 GN Medemblik Mail: r.boekel@quicknet.nl

Ledenadministratie:

A.T.N. Gieling Kaapstander 106 1671 NS Medemblik Mail: atn.gieling@quicknet.nl

Website:

<http://www.okv-medenblick.nl>

Contributie lidmaatschap:

€ 25,-- per jaar.

Jaaruitgave:

€ 9,-- per exemplaar.

Bestuur Oudheidkundige Vereniging "Medenblick":

A.J. Pronk	Voorzitter
A.B. Gieling	Vice-voorzitter
R.J. Boekel	Secretaris
A.T.N. Gieling	Penningmeester

Stadsmuseum:

Op de eerste verdieping van het voormalige stadhuis aan de Dam is een permanente tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van de stad Medemblik. In drie vertrekken staan vitrines met voorwerpen en bodemvondsten. Ook de statige burgemeesterskamer is toegankelijk. Opening in 2023. Voor informatie, raadpleeg onze website.

Medewerkers redactiecommissie Jaaruitgave:

A. Dudink
A. de Greeuw
A. Kamma
S. Pronk
Mw. A.J.C. Revier-van der Aar

Bankrekeningnummer:

NL77 ABNA 0586 8451 00,
p/a A.T.N. Gieling, Kaapstander 106, 1671 NS Medemblik,
tel. 0227 - 544057.

Drukwerk:

Indrukmakers, Hoorn.

